۱۵ اینجی عصرین قدرتلی شاعری

حبیبی

یازان و دوزه نله ین

ح . م . « ساوالان »

بسم الله الرحمن الرحیم

۱۵ اینجی عصرین قدرتلی شاعری

حبیبی

یازان، تنظیم ائدن، یایان ح. م. (ساوالان)

آترو پات کتاب ائوی ۱۳۶۰

قیمت ۷۵ ریال

ساوالاندان چاپ اوْلونموش کتابلار

****

۱ - «توركی ماهنیلار» - بیرینجی جلد ۱۳۴۱
۲ - «توركی ماهنیلار» - ایکینجی جلد ۱۳۴۳
۳ - «آپاردی سئللر ساراني» چاپ ۱۳۴۵ یایین ۱۳۵۷
۴ - «دوْستلار گؤروشو و ادبیات اوْجاغی» ساوالان ودوکتورجاوید ۱۳۵۹

بیرنئچەسؤز

١٥ــ نجی عصرین صۆن، ١٦ــنجی عصرین بیرینجی‌ربعینده، شعروصنعت عالمینی تسخیرائدیب، تۆرک دونیاسی‌نین هنر ذروه‌سینده قرارتوُتموُش بؤیوک فضوُلی وخطائی لری‌آردینجا چکیب، حئیران ائدن ویازدیغی غزللرینه اۆ بؤیوک شعر سلطانلارینی نظیره‌چی قرار وئرمیش، داهی حبیبی‌نین اینده ـ ییه‌کیمی حیاتی حقینده ائله‌کی گره‌ک آیدین وتفصیلاتلی معلوُماتیمیز اۆلمادیغیندان غصّه‌لنمیشدیک. بیرصیرا صمیمی وشریف عالملریمیز طرفیندن الیمیزده قیصّا بیر تانیشلیغیمیز وار. اۆنون بارەسینده ایلکین معلوُماتی بؤیوک فضوُلی، حبیبی‌نین بیرغزلین تخمیس ائدیب و بیر مسدسینه نظیره دئمک له اۆنوُ، اؤزشعرلرینی سئوه‌نلره تانیدیب وسئودیرمیشدیر.

ایکینجی معلوُمات وئره‌ن شاه اسماعیل خطائی‌دیرکی، اۆنوُن بیرمسدّس وغزللرینه نظیره‌لریازمیش، بوُایکی بؤیوک شاعرین دیوانلاریندا نظیره‌لر یازیب وتخمیس ائتمک له حبیبی نین آدینی چکمیشلر.

اوچونجو تانیشلیق وئره‌ن شاه خطائی‌نین اۆغلوُ«سام میرزه» دیر، وصوّنرا تۆرک تذکره‌چی لریندن لطیفی، عاشیق چلبی ، حسن چلبی، ١٧ــ نجی عصرده اۆلیاء چلبی، ١٩ نجی عصرده شمس‌لدّین سامی وادبیات شناس عالیملردن سلمان ممتاز وپرۆفسوُرمحمّد فئواد کؤپرولوُدوُر. بوُعالم‌حبیبی ــ

نین بیرچوّخ شعروغزللرینی آغیرزحمتلرله توّپلاییب ،چاپ ائتدیرمگه موفّق اوّلموُشدوُر .صوّنرا ،آذربایجانین حرمتلی عالملریندن پروّفسوّرحمیدآراسلی دیر .اوّجمله دن«محمدعلی تربیتین» (دانشمندان آذربایجان) کتابیٔنیٔن ۱۱۲ نجی صحیفه سینده ،وآقای دوُکتوُر هیئتین «آذربایجان ادبیات تاریخینه بیرباخیش»کتابیٔنیٔن ایکینجی بؤلوٚموندن ۳۱ و ۳۲ صحیفه لرینده وئریلن بیلیگدن باشقا ،بیزی حبیبی ایله داها آرتیق تانیش ائدن عزیزآقا محمّداوّف دوُرکی، اوّ ، «حبیبی» آدلیٔ ۶۳ صحیفه لیک کتابیٔندا حبیبی دن بیرتوّ-حید ،مسدّسلر ،بیرقطعه و۴۲ غزلینی گتیرمک له بیرلیکده همان کتابیٔن باشلانغیٔجیٔندا داها آرتیق معلومات وئرمگه موفّق اوّلموُشدوُر .

بیزحبیبی کیمی قدرتلی شاعرلریمیزین اثرلرینی تدقیق ائده رکن اوّنوُن بدیعی یارادیٔجیٔلیٔغیٔ ایله یا ناشیٔ بوُباشیٔندان آغیر- آغیر فیٔرتیٔنالار کئچمیش وآغیٔریاسا-قلارا دوچار اوّلان دیلیمیزین ده نه قدر گئنیش و زنگین اوّلدوُغوُنا متوجّه اوّلوُروُق،مثلاً :

طرّهٔ طرّاریٔنیٔ سن ائده لیدن پیچ و تاب ،
جان ودل دن صبروآرا مگئتدی گلمزگوزه خواب .
. . . .
. . . .
. . . .

رۇخلاريڭنلا عارضين هركيم گۈرۈرسه دئر روان ،
ذيعجب قدرتكی،آتش يانار وهم آخار آب .
بۇ ايكی بيتده ،قيصا بيرسۈزله نەگۈزەللیكده معنالار ترنّم ائدير ويا غزلين مطلعينده (ائدەليدن)سۈزۈ ،بيزيم اسگی چاق،حبيبی زامانئندا ديليميزين بيركلمەسينده ايكی كلمەنين معناسيڭی يئتيرەن سۈزلريميزا ۆلدۇغۇنا توّجه يئتيريريک ،بۇگون بيزهمان (ائدەليدن) سۈزۈنو (ائدەن زماندان برى)ايشلەديريک .امّا حبيبی غزلينی اۆخۇيا ندا گۈرۈرۈک بۇاۇزۇنلۇقدا سۈزۈ ،گۈرنه گۈزەل وظرافتله دئييب ايشلەديرميشلر .ويا همان غزلين ۴ نجی بيتينده :
پرتۆ حسن جماليڭن عالمی رۆشن قيلیڭر ،
سن دۆغالدان جان گۈگۈنده ای قمررخ آفتاب .
دئديگيميزكيمی بۇبيتده نئجەگۈزەل شاعرانەمعناداشيما ـ غيندان باشقا ايكی سۈزله يازيب ،دانيشديغيميز معناـ نیڭ نئجه بيرسۈزله يئتيرمەگی اۆگرەنيريک .(دۆغالدان) ، دۆغۇلان زماندان برى دئمک دير .بئلەدۆلغۇن معنالیڭ، گۈزەل استعاره ،درين تأثيرلی رۆمانتيک شكيلدەيازیڭلان :
گر سنين چۆن قيلماسا مچاک ،ای بت نازيک بدن ،
گۈرۈم اۆلسۈن بۇ قبا اگنيمده پيراهن كفن .
(حبيبی)
تاجنۇن رختين گۈرۈب دۇتدۇم فنا ملكۆن وطن ،
اهل تجريدم،قبۇل ائتمەم قبا و پيرهن .

هر قبا و پیرهن گئیسم مثال غنچه بن ،
«گرسنینچون قیلماسام چاک ای بت نازیک بدن ،
گئوروم اولسون اول قبا اگنیمده پیراهن کفن . »
(فضولی)

چیخما یا سئودای زولفون باشدان ای مه‌گریوز ایل؛
استخوان کلّه‌م ایچره دوتسا عقرب‌لر وطن .
(حبیبی)

گرچی سئودای سر زولفونده‌یه‌م زار و ذلیل ،
گئچمن اول سئودادن اولدوقجا بانا (منه) عمرطویل،
صانما ترک ائیدم بوسئودانی اولورسام بن قتیل.
«چیخما یا سئودای زولفون باشدان ای مه‌گر یوزا یل،
استخوان کلّه‌م ایچره دوتسا عقربلر وطن . » الی‌آخر...
بو، حبیبی غزلی‌دیرکی، فضولی‌نین حئیران ائدیب ،چوخ درین معنالی تخمیسینی یازدیر‌یر. بو مخمّس اوخویاندان صونرا بیزه باشقا بیرمعنا آیدینلاشیر ،گوروروک کی،هرگوزه‌ل و دگرلی بیراثر ،باشقا دگرلی وگوزه‌ل بیراثر ویااثرلرین وجوده گلمه‌سینه بیرسبب ویاخشی بیرمایا اولا بیلیر.
وها بئله دیلیمیزی غنی‌له‌شدیریر. البتّه ،فضولی کیمی بویوک باجاریق(استعداد) یی‌یه سی‌نین حبیبی شعرینه یازدیغی اوخشار واسینلنمک (ملهم)لر بیرا ولای (حادثه) یوخ ،بلکه درین رمانتیک تأثیر اوزه‌رینده‌یارانمیشدیر.
و گوروروک فضولی‌نین «لیلی و مجنون» آدلی شاه اثرینده

مجنوٌن دیلیجه قوٌشدوٌغوٌ ان یانیْقلی مجنوٌن اوره گیندن قالخمیْش «ایسته ره م» ردیفلی غزلی حبیبی‌نین آشاغیْدا گتیریلن غزلیندن اسینلنمیش (الهام آلمیش). مثلاً:

خواب غفلتدن اوٌیانسیْن عشق دلدار ایسته‌ین،
بولبول شوٌریده اوٌلسوٌن وصل گلزار ایسته‌ین.
نئی کیمی‌باغریْن دلیب، هردمده نالان ائیله‌سین،
دردیله یانسیْن،یاخیْلسیْن وصلت یار ایسته‌ین.
عاشیْقیْن یانماقدان اؤزگه دردینه درمانی یوٌخ
یانماغا پروانه بوٌلسون شمع‌رخسار ایسته‌ین.
عاشیق اوٌلدوٌرجان ودلدن دردی قیْلدیْ اختیار،
دردینه درمان بوٌلدوٌ دردی تکرار ایسته‌ین.
جان وئریب، بیرجان اؤچون یانسا «حبیبی» غم‌دگیل،
ماسوادان فارغ اوٌلدوٌر وصل دیدار ایسته‌ین.

حبیبی تکجه فضوٌلی دگیل،شاه اسماعیل خطائی،روحی بغدادی،اسماعیل بیگ ناکام،وباشقا قدرتلی‌شاعرلریمیزی ده اؤز تأثیری آلتیْنا آلمیْشدیْر. حبیبی یالنیْز آذربایجان دگیل عراق تورکلری،عثمانلیْ تورک ادبیاتینا دا گوٌجلوٌ تأثیر گوٌسترمیشدیر.

حبیبی‌آذربایجان ویاخیْن شرق خلقلری نین غنی‌وزنگین ادبی ارثی‌ایله تربیه‌لندگی حالدا بیرصیْرا شاعرلرله، اوٌ جمله‌دن ۱۵ نجی عصرده چاغداشیْ اوٌلان شاعرلر وحتی اوٌندان صوٌنرا یئتیشن شاعرلره درین تأثیرقوٌیموٌشدوٌر.

بوُرادا حبیبی‌نین مشهوُر ومعروُف مسدّسینه وغزللرینه یازیلان نظیره‌لرین هرهانسی‌نین ایلک بندینی‌گتیریریک.

دون گؤردوم اوّل نگار طربناک وارجمند،
کافوُرالیله دسته‌له میش عنبرین کمند،
باخدیم شکنج طرّه‌سینه زارو مستمند،
بیرشخص ناتوان اوٌتوُروُر گردنینده بند.
کیمدیر بوُمسکین،اوٌنه‌رسن دیر؟ دئدیم.دئدی:
«زولفو کمندی توتساغیٌ جانیٌن دوروُر سنین.»

«حبیبی».

دون سایه‌سالدیٌ باشیما اوّل سرو سربلند،
کیم قدّی دلربا ایدی،رفتاری دلپسند،
گفتاره گلدی ناگه آچیٌب لعل نوُشخند،
بیرپسته گؤردوم،اوٌندا تئوکر ریزه- ریزه‌قند،
صوُردوُم مگر بوُ دوُرج دهن دیردئدیم،دئدی:
«یوٌخ - یوٌخ دوای درد دهانیٌن دیر اوٌ سنین.»

«فضوُلی»

بوُرادا،حبیبی نین باشقا غزللری‌نین تأثیری‌آلتیٌندا شاه‌اسماعیل خطائی‌نین یازدیٌغی شعرلریندن ایکی‌سینی کی، بیریندہ چوٌخ،بیریندہ آز وقافیه‌یاخیٌنلیٌغی وارگتیریریک

گؤره‌لدن(۱) زوٌلف عنبربارین‌ٌ ای دوست،
پریشاندیٌر بوُدل افکارین‌ٌ ای دوست.

(حبیبی)

۱) گؤره‌ن زماندان.

بوعالم ،حسنونه حئیران دیئر ای دوست ،
سنه بوُ غنچه لب خندان دیئرای دوست . (خطائی)
ای آغزی غنچه ،چهره سی گول،خط لری سمن،
زوُلفی بنوُوشه ، حسنی چمن،بوُیی یاسمن . (حبیبی)
سندن اوزگه یاریئم اوُلسا ای پریوش سیمتن ،
آستانیئن چئوره سینده قوْی خاک اوُلسوُن بدن .
(خطائی)

حبیبی ،حروفی طریقتی‌نین قوُروُجوُسوُ ،وپیری تبریزلی فضل الله نعیمی واوْندان صوْنرا اوز مقدّس یوْلوُ ،مقصد و آرزوُسوُنا چاتماق اوچون شهید اوْلوُب ،حقّه واوُلمزلیگه قوْوشماسئ اوُغروُندا دیئرناغیئندان تپه سینه دک صوْیوُلموُش نسیمی مکتبینه باغلئ اوْلموُشدوُر . اثله بوصیئرادا ،حبیبی دوزگون حق یوْلوُنوُ ایزله دیگینده یازمیئش اوْلدوُغوُ غزللر-ی‌نین چوْخ حصّه سی ،جناب حق وخاتم الانبیاء حضرتلری نین شأنینده قوْشوُب ،چوْخ اوستون بیرمرحله لره چاتمیئشدیئروبیر صیئرادوْلغوُن ،عارفانه غزللری داخی واردیئر .

ای شهنشاه جهان،وی پادشاه انس و جان
گوُر بوُیی پا ، قاندا [1]قالمیئش مسکنی .

ویا باشقا بیرغزلینده :

چوْن سنین خوْشلوُغوُنا یاراتدی صانع عالمی،
آیاغیئن توْرپاغیئنا عالم فدادیئر یا نبی .

---

۱) قاندا = نه‌یئرده ، هارادا .

بوُ حبیبی خسته‌یه قیْلگیل شفاعت روُز حشر،
چونکه اصلینده سنیظله آشنا دیئر یا نبی.
آیریْ بیرغزلینده :
بیرسحر پیرمغانی چون زیارت ائیله‌دیم ،
آیاغیْندا باش قوْدوُم (۱) چوْخ- چوْخ عبادت ائیله‌دیم .
بیرعجب رطل گران (۲) صوُندوُ (۳) الیمه پیرمست ،
آلدیْم ایچدیم ،جان ودل ملکون عمارت ائیله‌دیم .
حبیبی حقینده‌یا زیْلمیْش اوْلان متن لرین ها میْسیْندا
حبیبی بیرآذربایجانلیْ شاعرقیداوْلموُشدوُر .اوْ،آذربایجا-
نیْن «گؤی چای» محالیْنیْن «برگشاد» کندینده آنادان اوْ-
لموُشدوُر .شاه‌اسماعیل خطائی‌نین اوْغلوُ سام‌میرزه‌نین
«تحفهٔ سامی» آدلیْ تذکره‌سینده وئریلن معلوُماته گؤره
حبیبی یوْخسوُل بیرعائله‌ده دونیایه‌گلمیش واوُشاقلیْغیْنیْ
چوْبانلیْقلا کئچیرمیشدیر .آنجاق یاشایشیْنیْن ایلک دؤوْرو
حقینده متن لرین هئچ بیریسینده هانسیْ ونئچه‌نجی‌ایلده
دونیایه گلمه‌سی قید اوْلماییْب دیئر .بیرتصادف نتیجه‌سینده
اوُزوُن حسنین ایکینجی اوْغلو سلطان یعقوُبوُن سارای‌محیط-
-ینه دوْشموْش واوْنوُن حمایه‌سینده و اؤز ذاتی بیر
تالانتیْ ایله تربیت اوْلوُب یئتیشمیشدیر .
سام‌میرزه حبیبی‌نین سلطان یعقوُبا توُش گلمه‌سی‌حادثه-
سینی بئله‌نقل ائدیر : «بیرگون سلطان یعقوُب اوْودا ایکن

۱) قوْیدوُم . ۲) بؤیوک پیمانه ،قدح . ۳) تقدیم ائتدی.

یا ماجدا اۆتلایان بیرچۆخ قوُزوُلاری گئورموش وبوُنلاریـن کیمه مخصوُص اۆلدوُغوُنوُ اؤگره نمک اوُچوُن ملازملریندن بیر- ینی اۆرایا گؤنده رمیشدیر .سوُروُیه چۆبانلیق ائدن حبیبی‌نین یانینا گلن ملازم ،قوُزوُلارین کیمینکی‌اۆلدوُغوُنوُ صۆروشموُشدوُر .جواب آلدیقدا ،سئوالینی بیرداها تکرار ائتمیشدیر .ذکالی وحاضرجواب حبیبی ایله ملازم آراسیندا صحبت بئله اۆلموُشدوُر :

ملازم ـ بوُ قوُزوُلار کیمینکی دیر ؟

حبیبی ـ قۆیوُنلارین ...

ملازم ـ کندینیزین بؤیوُک لری کیملردیر ؟

حبیبی ـ اؤکوزلرهامی دان بؤیوُک دوُرلر .

ملازم ـ من ،اۆنوُ صۆروُشموُرام ،انسانلاری قارشیلایان کیم- لردیر ؟

حبیبی ـ سنین کیمی بیرعزیز کندیمیزه گلینجه ،قارشیلا- یان کؤپک لردیر .

بوُجوابلاردان غضبه‌گلن ملازم توُرکجه :

ـ آی نه چاپایدیم سنی ! ـ دئینجه حبیبی :

ـ چاپا گؤرکی ،یۆلداشلارین گئتدی ،ـ دئمیشدیر .

ملازم ،ایشین نئجه‌اۆلدوُغوُنوُ ونئجه داتیشیقلاری پاد- شاها عرض ائتمیش وبوُگنج چۆبانین حاضر ودوُزگون جواب- لیغی اۆنوُن خۆشوُنا گلدیگی اوُچوُن حبیبی‌نی اؤزتربیه‌سی آلتینا آلمیشدیر.حبیبی ده ،اؤزذاتی ذکا واستعدادی سایه سینده شاعر اۆلموُشدوُر ...»

حبیبی نین سا را یا گلن زما ن ۱۵- ۱۲ یا شلاریا ؤلدوٌ- غوٌنوٌ تخمین ووروٌرلار. بوٌزما ن شعر ومدنیّته یوکسک قیمت وئره ن سلطا ن یعقوبوٌن (۱۴۹۰- ۱۴۱۸)حاکم اؤلدوٌغوٌندا آغ قوّیوٌنلوٌدؤلتینه بوتون آذربا یجا ن ،عرا ق ـ عجم ،عـرا ق۔ عرب ،فا رس،کرما ن وشرقی آنا طؤلوٌنوٌن بعضی سا حه لریدا خل ایدی .بوٌحسا بلا بئله فرض اؤلوٌرکی،حبیبی ۱۴۷۰- ۱۴۷۵- نجی ایللر آرا سیٌندا دؤغوٌلموٌش دوٌر .ادبیا تشنا س سلما ن ممتا زیٌن یا زدیٌغیٌندا ن بوتا ریخ چیٌخیٌر ،شا عرین اؤلوم دقیقاً ها نسیٌ ایلده واقع اؤلدوٌغوٌنوٌ داالده ائده بیلمه- میشیک .آنجا ق،عا لملردن لطیفی اؤنوٌن بیرینجی سلطا ن سلیم دؤوروٌنده ،یعنی ۱۵۲۰ نجی ایلدن اوّل اؤلدوٌگوٌنوٌ سؤیله ییر ،واؤلیا چلبی ایسه اؤنوٌن توٌرکیه ده مدفوٌن اؤلدوٌغوٌنوٌ بئله قیدا ئدیر :«کندوٌسی عجم دیر (آذربا یجا نلیٌ اؤلما سیٌنا اشا ره)شا ه سلیم اوّلین ندما سیٌندان دیٌر .حقّا کی،پا کیزه اشعا ریٌ واردیٌر .وسؤدلوٌجه ده جعفرآبا دتکیه سینده مدفوٌن دوٌر» .بیرچؤخ ادبیا ت عا لملری‌نین وئردیک لـری معلوٌما تلاردا ن بئله چیٌخیٌرکی،حبیبی آنا طؤدا دا بؤیوک شهرت قا زا نمیٌشدیٌر .

حبیبی ۱۴ ـ نجو عصرین گؤرکملی آذربا یجا ن شا عری نسیمی‌ا یله و ۱۶ نجی عصرده یا شا میٌش بؤیوک فضوٌلی‌آرا سیٌندا یئتیشن قدرتلی بیرشا عردیر .

۱۹۸۰ نجی ایلده چا پ اؤلموٌش «حبیبی»آدلیٌ کتا بدا

شاعرین قطعه ،مسدّس ،وغزللرین توپلاییب بیریئرده چاپئنا موفّق اوْلان عزیزآقا محمداوْف هما ن کتابئن باشلانغیجئندا یازیر : «۱۴۹۰ نجی ایلده سلطان یعقوبوُن اؤلوموندن صوْنرا حاکمیت اوُغروندا آغ قوْیوُنلوُ وارثلری آراسئندا یئنی دن جدی اختلاف باشلاندئ .اوْن ایله قدر دوام ائده ن بوُ دیدیشمه دن صفوی لرحاکمیتی نین اساسینی قوْیان شاه اسماعیل خطائی باجاریقلا استفاده ائتدی.اسماعیل ۱۵۰۲ ـ نجی ایلین اولینده آغ قوْیوُنلوُلار حاکمیتی‌نین بیر نجی قوْلوُ اوْلان الوند میرزه حاکمیتّی‌نی تمامیله مغلوُبیته اوُغراتدئ بیرآز صوْنرا آغ قوْیوُنلوُ دؤلتی‌نین سلطان مرادئن باشچیلیق ائتدیگی ایکینجی قوْلوُ اوزه ریندده ده غلبه قازاندئ.۱۵۰۲ نجی ایلده صفوی لرحاکمیتی آدئ ایله مشهوُر اوْلان دؤلتین سیاسی مرکزی تبریزشهری اعلان ائدیلدی».

آغ قوْیوُنلوُلارئن حاکمیتی دئوریلدیکدن صوْنرا حبیبی شاه اسماعیلین سارایئندا بؤیوک نفوذ قازانمیش وحتّی ملک الشعرالیق موقعینه قدر یوکسلمیشدیر .آذربایجان تورکوسیله گؤزه ل شعرلر یازان شاه اسماعیل خطائی نین حبیبی کیمی بؤیوک بیرشاعره یوکسک قیمت وئرمه سی ده چوْخ طبیعی دیر .بوُندان باشقا سام میرزه ،شاه اسماعیلین حبیبی ـ یه ظرافتله «گورزالدّین» لقبینی وئرمگینی قیدائدیر کی،بوُ حکمدارشاعرایله حبیبی آراسئنداکی صمیمی دوْستلوُ ـ غوُ ویاخئنلیغئ گؤسته ریر .

البتّه ،بونودا قیدا ئتمک گره‌کدیرکی،حبیبی معنویّتی-
- نین ،حبیبی شعوروا ستعدا دئ‌نئین قا رشئسئندا حاکملرو
شاهلار حرمتله باش اگمیش واۆنو،دگرلی بیرسئوز اوستادی
اۆلاراق قبول ائتمیش وملک الشعرالئق وئرمیشلر وحبیبی
دنیا نئین ما دّی طرفلرینه اصلاً اهمیت وئرمه دیگیندن نه
بیر جیجیک و دیدیشمه ده اۆلوب ونه ده بیرمدحیه قوْشماق
مجبوریتینده قرارتوتموشدور .نئجه‌کی بوبیتده :

حبیبی ،گر دیله‌رسن عمر باقی

اوزونو فانی ائت دارالفناده

وبیز بورادا یئنه عزیزآقا محمداوْفون باشلانغئجئند-
- ان بیرپارا قیدلری گتیریریک :

۱۵۱۴- نجی ایلده بیرینجی سلطان سلیم ،صفوی‌حکمداری
شاه اسماعیله محاربه اعلان ائتدی .منبعلرده گوسته‌ریلیرکی،
چالدیران ساواشئندان صوْنرا حبیبی عمرونو تورکیه‌ده
کئچیرمیشدیر .لکن نه‌قوزئی آذربایجان،نه‌ایران،نه‌ده‌عثما -
نلی منبعلرینده شاعرین اوز دوْغما وطنیندن آیرئلئب
تورکیه‌یه گئتمه‌سی‌نین سببلری حقینده ائله‌کی گره‌ک آیدئن
بیرمعلومات یوْخدور. ۱۶- نجی عصرعثمانلی تذکره‌چی سی
عاشئق چلبی سلطان بایازئد حاکمیتی نین صوْنلارئندا
حبیبی نین تورکیه‌یه گلدیگینی،«اهل علم‌شیوه وسیاحت پیشه»
بیرشخصیت اۆلدوغونو قیدائدیر. ۲- نجی بایازئدین حاکمی-
یّتی ایسه (۱۴۸۱- ۱۵۱۲) نجی ایللرآراسئندا اۆلدوغوندان

حبیبی‌نین ۱۵۱۲ نجی ایلدن بیرقدر اوّل توُرکیه‌یه گئتمه‌سی آنلاشیلیر. پروفسوّر محمدفؤاد کؤپرولو داها معتبر معلومات وئریر: «بوُخصوُصدا بیزی آیدینلاتا بیله‌جک بیر منبع «جامع النظائر»دیر. بومهم مجموعه‌سینی ۱۵۱۲ نجی ایلده (۹۱۸هجری)ده تاما ملایان حاجی کمال اوّرایا حبیبی‌نین بیر چوّخ شعرلرینی آلمیش اوّلدوُغوُندان شاعریمیزین توُرکیه‌یه هرحالدا بوُندان بیرقاچ ییل اوّل گلمیش وشهرتی‌نین یا- ییلمیش اوّلماسیٌ ایجاب ائده‌ر. بوُنا گؤره حبیبی شاه اسما- عیلین معیتینده تخمینی اوّلاراق ۱۵۰۲ – ۱۵۱۶ ییللار آراسیندا بوُلوُنموُش اوّلمالیٌدیر.» (گؤسته‌ریلن اثری، ص ۸۸) لکن منبعلرده حبیبی نین صفوی سارایینداکیٌگؤرکملی مؤقعیتّدن ال چکیب توُرکیه‌یه گلمه‌سی‌نین سببی، توُرکیه‌ده نئجه‌یاشاماسیٌ، استانبوُلدا ویا آناطوّلوُنوُن شهرلرینده مسکن سالماسیٌ اوچون هئچ بیرمعلومات یوّخدوُر.

البتّه، بوُایش اوچون ائله‌بیرمعیّن علّت آراماماقگره‌ک چونکو بوُصوّن زمانلارا قدر توُرک‌لر خصوُصیله ایران توُرک‌لری، توُرکیه وقوُزئی آذربایجانا (قافقازا) گئدیب، گلیر-دیلر. بوُگئدیب گلمک لربیرتوُرک دیللی‌اؤلکه‌دن باشقا بیر توُرک ائلینه، داها دوّغروُسوُ اؤزائلیندن، دیلینی بیلن قارداشیٌ ائلینه گئتمک ایدی. البتّه، شاعرلر، عالیملرخصوُصی‌ن ایله محقیقلرده بوُحال چوّخ اوّلوُردیٌ. حتّیٰ بلخ توُرک لریند مؤلانا جلال الدین‌نین آتاسیٌ بهاء الدین‌نین ده آناطوّلوُیا

کؤچمه‌سی ده همین بوُسبله ایضاح ائدیله‌بیلیر ،وحتّی‌بیر
تؤرک اؤلکه‌سیندن باشقا بیرتؤرک یا شیئیا ن یئرلره‌کؤچمه ـ
ییب گئتمه‌ین لرده فضوُلی کیمی شعرلرینی تقریباً بؤتؤن
تؤرک دیللی ائللرین آنلایا جاغئ بیرتؤرکجه‌دئیردی کی،
بیرچوّخ تؤرک ائللرینده اوخوّنوُب دؤشؤنوُلوُردی.بوُشیوه‌نه
تک آنا طوّلوُ،ایران،قفقاز ،کرکوک بلکه بؤیؤک بیرابعادلا
شرق تؤرک لری اوّجمله‌دن اؤزبک لردن توُتموُش تا کیچیک
آسیا وشرقی اوُروُپا تؤرک لرینه‌قدر گؤزه‌لجه وآیدین
باشا دؤشؤنؤلدیگی بیرتؤرکی‌ایله دئیلیردی.وبوُصوّن وا ـ
قتلاردا دگرلی شاعریمیز«شبسترلی میرزه‌علی معجز» ین
اوستا نبوّلا کؤچمه‌سی ویا باشقا عادی ایران تؤرک لری‌ایش
اؤچون تؤرکیه‌یه ویا قوزئی آذربایجانا گئده‌ردیلر ویا
اوّرالاردان تاجرلر،تبریز،خوّی،سلماس،اوُروُمیه‌واردبیل
شهرلرینه گلیب یاشایاردیلار وحتّی تبریزین بؤیؤک بیر
محلّه‌سی «قاراباغلی لارمحلّه‌سی»آدلانیر بوُ آدسبب سیزدگیل
همن بوُرادان اوّرا واوّرادان بوُرا کؤچوُب ساکن‌اوّلمالار ـ
دان یارانیب.حبیبی‌نین تؤرکیه‌یه کؤچوُب ساکن اوّلما ـ
غینا بوُندان باشقا بیرعلّت گؤرؤنمؤر.
حبیبی‌نین نه‌زامان اؤلدؤگو باره‌ده‌هئچ‌بیرقیده‌راست
گلمیریک .یالنیز تقریبی قیدلروار.مثلاً عثمانلی تذکره
چی‌سی لطیفی،حبیبی‌نین ۱۵۲۰ دن اوّل اؤلوُموُنوُ ویئنه ده
عثمانلی تذکره‌چیسی اؤلیاء چلبی‌ایسه اوّنوُن تؤرکیه‌نین

هاراسێندا قبری اۏلماغێنی قیدائدیر .ولی گؤرونددۆگو کیمی،بۇمعلوٗماتلار حبیبی‌نین آناطۏلوٗدا بیرقدرتلی‌شاعر کیمی بؤیوک شهرت قازاندیغێنی تصدیق ائدیرلر .

حبیبی اثرلری‌نین طۏپلانماسێندا بوقیدلری اۏخوٗیوٗروٗق ۱۹۸۰ ـ نجی ایل باکی دا چاپ اۏلموٗش متنده حبیبی‌اثر-لری نین طۏپلانماسێ حقینده یازدیغێنا گؤره حبیبی‌نین صۏن وقتلره قدراۏخوٗجوٗلارا ایکی شعری معلوٗم‌ایدی . و ایندی اۏخوٗجوٗلارا تقدیم اۏلوٗنان بوٗ«شعرلر»کتابێنا ایسه شاعرین ۴۷ شعری داخل ائدیلمیشدیر .مختلف قاینقلاردان الده‌ائدیلن بوٗشعرلردن ۷ بنددن عبارت اۏلان مسدّس (آلتیٗ-لیٗق)لنینگراد علملر آکادمیاسێندان و ۳ غزل آذربایجان علملر آکادمیاسی جمهوٗروٗنوٗن ال یازمالار فۏندوٗنداان (И Н В . А — 340 /11918) ۱۶۳۶ نجی ایلده ترتیب ائدیلمیش‌جنگوٗن (54 a, 59 б, 112a) ورقه‌لرینده‌ساخلا ـ نێلیٗر .بوٗنلاردان آشاغێداکی مطلع ایله باشلایان ایکی غزل باشقا منبعلرده یۏخدوٗر :

خواب غفلتدن اۏیانسوٗن عشق دلدار ایسته‌ین
بوٗلبوٗل شوٗریده‌اۏلسوٗن وصل گلزار ایسته‌ین

(ورق ۵۴۲)

شۏل مبارک ذاتێنا ایشیم ثنادیٗر ، یانبی
عاصێ لیٗک بیمارێنا آدێن شفادیٗر ، یانبی

(ورق ۱۱۲)

بوُنلاردان باشقا ،سلمان ممتازیڽن فوّندوُندا ۴ غزل و علی عبّاس مذنیبین شخصی فوّندوُندا ایسه ۳ غزل ساخلانیڽر.
سلمان ممتازیڽن آرشیویندە اوّلان آشاغیڽداکیمطلع ایلە باشلایان ۲ غزلەآیری منبع لردەراست گلمەدیک.

ای آفتاب دوٗلت ،وی کوٗکب هدایت ،
ای مطلع تجلّیٰ، وی نوُر بی بدایت.
..........——..........
مستدام آلغیڽل همیشە ، ای گوزەل خانیڽم منیم،
گئوزلری نرگیز، یوزو گول ،زولفوریحانیڽم منیم.

(Pəф. Apx 38, г — 4 [114])

علی عبّاس مذنیبین شخصی فوّندوُنداساخلانیڽلان حبیبی شعرلریندن آشاغیڽداکیمطلعیلەباشلایان بیرغزل باشقا منبعلردە یوّخدوُر :

ای آغزیٚ غنچە، چهرەسی گول ،خط لری سمن،
زولفی بنئوشە، حسنو چمن ،بوُیی یاسمن.

(Pəф. Apx 37, г—13 [316])

بئلەلیک لەکتابا داخل ائدیلمیش ۴۷ شعردن ۴۲ سی غزل بیری توّحید ،بیری مسدّس ،ایکیسی قصیدە وبیری قطعەدیر.

*** *** ***

بوُراداکیٚ غزللرین چوّخوُ ایسە م.ف. کئوپرولوطرفیندن یوُخاریڽدا آدی چکیلن ۱۶ نجی عصرمئولف لریندن حاجی کمالیڽن «جامع النظائر» ال یازما مجموعەسیندن سئچیلیب چاپ ائدیلمیشدیر.

حبیبی نین الیمیزده اوٚلان شعرلرینده صوٗفی تعبیر- لری اصطلاحلارێ تئز- تئز گؤزه چارپیٛر بوٗرادا اوٚلان عشق عاشق،معشوق،میخانه ،خرابات ،جامجم ،واعظ،مرشد وپیر اوٚنوٗن اللهی عشقی‌نین ابزارلارێ اوٚلوٗب شعرلرینده انسان لیاقتینی، ومعنوی گؤزه‌للیگینی یئتیریر.

حبیبی اوٚرتاعصر علم‌لرینی- نجوٗم وشرق ادبیاتێ‌نیٛن بؤیوک نموٗنه‌لرینی واثله‌جه‌ده شاه مات (شطرنج) اوٚیوٗنوٗنوٗ گؤزه‌ل بیلیرمیش،اوٚدوٗرکی بوٗجهت واصطلاحلار شعرلرینده عکس اوٚلوٗنموٗشدیٛر.

حبیبی یالنیٛز آذربایجان وایران توٗرک لری دگیل، عراق وعثمانلی توٗرک ادبیاتیٛنادا گوٗجلوٗتأثیرگؤسته‌ر - میشدیر.

آذربایجان ادبیاتیٛندا حبیبی شعرلری‌نین شاه اسما- عیل خطائی،فضوٗلی،۱۶ نجی عصرده یاشامیٛش روحی بغدادی و۱۹ نجی عصرده اسماعیل بیگ ناکامیٛن یارادیٛجیٛلیٛغیٛنا مثبت تأثیر گؤسته‌رمیشدیر.

۱۶ نجی عصرده یاشامیٛش تذکره‌چی لطیفی شاعرین او- زونه مخصوص بیر«طرز واسلوٗبوٗ» اوٚلدوٗغوٗنوٗ سؤیله‌دیکدن صوٚنرا اوٚنا بسله‌دیگی رغبتی گؤسته‌رمیشدیر .بوٗسؤزلره علاوه اوٚلاراق،حبیبی‌نین فضوٗلی طرفیندن تخمیس ائدیلن مشهوٗر غزلینه یازدیٛغی گؤزه‌ل نظیره‌نی ده‌قیدا ئتمیشدیر. آز صوٚنرا توٗرکیه‌ده حاجی کمال طرفیندن حبیبی‌نین ۱۵۱۲ نجی

ایلده ترتیب اۆلونموش «جامع النظائر» (نظیره‌لر مجموعه‌سی) یازیلان نظیره‌لری ده قیدا ئتمک لازیمدیر. بونلار ۱۶ نجی عصر شاعرلریندن نشانجی جعفر، چاکری، صفائی، نشانی، حیاتی، تۆتماجی کیمی شاعرلرین نظیره‌لریدیر.

*** *** ***

حبیبی کیچیک یاشلاریندا بیرچۆبانکن، آغ قۆیونلو سلطان یعقوبون گۆنده‌ردیگی ملازیمله دانیشیب ذاتی‌وفطری تالانتی‌ایله اۆناکنایه‌لی و معنالی جوابی وئردیگی زمان قوزولارا قۆیونلاردان باشقا، بیرمالک تانیمایان شاعر و کندلرده قولدورجاسینا یوخاری طبقه‌لرده اۆلان امیرلرو وزیرلرله ال بیر اۆلوب، یازیق کوتله‌لرین گئجه ــ گوندوز هئچ دینجلمه‌دن چالیشیب، الده ائتدیک لرینی اللریندن آلیب، قان صورانلار کیمی اۆنلاریِن بوتون قازانجلارینی اوزلرینه چیخماقلا، یازیق کوتله‌لری بویوک بیریوخسوللوق فلاکتینده، قورومو‌ش دری بیرسوموک بوراخمیش اۆلان، کند بویوگو، مباشر ویاکندخدا عنوانلی قولدورلاری کوپک لر، بیلیب، آدلاندیران شاعردن هئچده گوزله‌نیلمیردی کی، اوز حق یولو و معشوقه‌سیندن باشقا بیرکیمسه‌یه مدح‌ئسین.

عمرــ باقی صاچلاریندیر، باده وئرمه ای صنم،
گوزون اۆل عمر ــ عزیزی، چون بقاسی خوش گلیر.

جمله بو خلق ــ جهانین قیل وقالیندان منه،
ائشیگینده ایت لرینین ماجراسی خوش گلیر.

ویا طبیعتی چۆخ دقیق و دۆزگۆن نظا ملا گؤرۆب اینا ـ نا ن شاعر طبیعتین دئونمز ،اگیلمز مکا فا تیثنی چۆخگؤزه لجه- ـ سینه نئجه اۆلدۇغوُ کیمی گؤرۆب ،بیلن حبیبی دن بوُ مصرا علاردا ن با شقا سی گؤزله نیلمیرکی،دئیر :

ای گؤنۆل،عشق اهلینه هردم گۆلردین شمع تک ،
من دئمزمیدیم کی، بیرگون آغلاشیٛدیٛر گولن ؟!.

بیزبوُ یا زیٛمیٛزدا ،اوستده آدلاری چکیلمیش کتا بلاردا ن با شقا عزیزآقا محمدا ۆفوُن اُوزۆچاپ ائتدیردیگي «حبیبی» کتا بیٛنیٛن با شلانغیٛجیٛندا ن چۆخ استفا ده ائلمیشیک .

«حبیبی»کتا بین حرمتلی عا لم پروفسورعبا س زا ما نوف بیزه لطف بویورموشدولار . ح ـ م ـ.«سا والان».



توحیــــــد

عدمــدن تاکی، عالــم اۆلدوٗ پیــدا ،
بوٗلوٗنمادیٚ (۱) تاپوٗنا (۲) مثل و همتــا .

سنه (۳) کیم (۴) بنزییه ،ای دلربا ، کیم ،
کی سنسن او الطاف ـ اصل ـ هیولا [۵] *

خیالیٚن خیلیدور (۶) ای شاه اعظم ،
ائدن جان و گؤنول ملکیـنی یغما .

پریشان زلفونون سودالاریٚنـدان ،
دماغیٚم دۆلدوٗ فاسد فکر ـ سودا .

لب لعلین فراقیٚنـدان آخیٚبدیر ،
گؤزوم هر دمبدم خوٗن سویدا (۷) .

گؤزون تک گؤرمه‌دی بیر فتنه‌انگیز ،
اۆلالدان (۸) دئوور عالم ، چشم بینا .

گؤره‌لدن (۹) نرگس مخمورون ایدوست ،
جهان خلقینه اۆلدوم مست و رسوا .

جهاندا قالمادیٚ بیر ذره ظلمت ،
اۆلالدان گؤن یوزؤن نوٗری هویدا .

جمالیٛن مصحفین عینیم گؤره‌لدن ،
گؤنوله رؤشن اوٛلدوُ سرّ اسماء .

یوزوٛندوٛر آیت سبع المثانی ،
سؤزوٛندوٛر خوُد اصح اسماء حسنا .

خط و خالیٛن دوُروُر ابجد حروُفی ،
اوٛخوُدوُم "لام" و "با" دیٛر ، "کاف" ایله "ها"

قیامت قامتین گؤره‌ن : ائیدور (۱۰)
بلامی دوٛر بوُ ، یا خوُد قدّ بالا .

یوزونی هرکی ، گؤردوٛ بارک الله ،
دئدی : ذیحسن ایچینده وجه زیبا .

یوزوٛندوٛر جنت فردوٛس اعلا ،
کی ، "طه" اوٛخور اوٛندا حقتعالی .

شوُ کیم توٛحیده قائلدیر احددیر ،
سنه ، ای حسن ایچینده فرد یکتا .

خط یاقوتیٛنی جان مصحفینده ،
حبیبا ، دست قدرت ائتدی انشاء .

وجوُدی کائناتیٛن جمله سنسن ،
(۱۱) جوُدی بی نهایت ، فضل مؤلا . T



حقیقت سنسن ،اوّل مظهر حقیقت ،
کی، مظهردیر سنه سرجمله اشیاء

اگر عاشیق وگر معشوق سنسن،
گاه آدم قوْرسان (۱۲)آدیْن ، گاه حوّا .

گهی مجنون اوْلوُرسان لیلی ایچون،
گه اوْلورسان گئری مجنوُنا لیلا.

گهی وامق ،گهی عذرا اوْلورسان ،
گهی یوسف ،گاه اوْلورسان زلیخا .

گهی احمد ،علی سن ، گه خدیجه ،
گهی مریم اوْلورسان ،گاه مسیحا .

گهی صورت اوْلورسان ، گاه معنی،
گهی اسماء اوْلورسان ،گاه مسمّی.

ائشیدیر بوُصدایی خلق عالم ،
کی، سنده دیر سمعنا و اطعنا .

گۆنشدن کندۆزۆنۆ (۱۳) ظاهر ائتدین،
قاموُ(۱۴) شئیده گۆره مز لیکن اعما .

دۆ عالمده نه کیم وار جمله سنسن،
اگر اسفل اوْلا ویا خود اعلا.

گؤرؤنؤرسن بو کثرت عالمینده
بصیرت اهلینه پنهان و پیدا .

سنی هرشئیده گؤردؤ چؤن «حبیبی»
کۆلالئ(۱۵)نفی ائدوب ،ائیدورکی «لیلّه»[16]

بیلیرسن که اۆل(۱۷) فقیری مستحقدیر
نۆلا حسنون ذکاتیئن ائتسن اعطاء

تمنّایی وصالیئندیئر، همین بس ،
اگر امروز اۆلا ویا خوُد کی فردا .

آنیئن (۱۸)مقصودی سنسن گئجه ـ گوندوز
سنی سندن ائده‌ر هر دم تمنّا .

اۆ حوُری جنّت و رضوانی آنماز(۱۹)
ائدلدن (۲۰) روضهٔ حسنون تماشا .

---

(۱)ـ بوُلوُنماق = تاپیئلماق .
(۲)ـ تاپماق = عبادت ائتمک .
(۳)ـ اسکی کتابتده «سگا» یازیلیب «سانا»
تلفظ اۆلوُر ومعناسی«سنه»دیر .
(۴)ـ کیم= که.(۵)ـ مصراعدا وزن خطاسیوار دیئر . *
(۶)ـ خیل = گروه ،قوشوُن .



(۷)ـ سویدا = اوره‌گین ایچ نقطه‌سی
(۸) ـ اۆلالدان = اۆلدوُغوُندان بری .
(۹)ـ گئوره‌لدن = گئوره‌ن زماندان بوُیانا .
(۱۰)ـ ائیدور= سئویلر ۱۱۰ ـ آ = آی ، ای
۱۲ـ قوْرسان = قوْیا رسان
۱۳ـ کندئوزونئز = اُئوزونــــــز . ۱۴ـقَا موُ= هامیْ
۱۵ـ که‌اۆ= کوُ شکلینده ایشله‌دیلمیشدیر . ۱۶ـ الاالله
= بوُرادا "لیلله "تلفظ ائدیلمه‌سی گره‌ک له‌نیر .
۱۷ـ که‌اۆل = بوُرادا "کوُل "شکلینده‌اۆخوُنمالیْدیر .
۱۸ـ آنیْن = اۆنون ۱۹ـ آنماز= خاطرْلاماز
۲۰ـ ائده‌لدن = ائتدیگیــــندن بری



قصــیده (۱)

معا وین ما نا (۱) اۆل سبجا ن اۆلوُرسـا ،
بدنده روُح قدسی جـا ن اۆلوُرسـا .

توُتا م عمروم کیمی زولفون اوُجوُن بـرک ،
نگا را ، وصلینه درمـا ن اۆلوُرسـا .

چوّ جوُهر در (۲) سا چا م اوّل دمگؤزومدن ،
خیا لیُن لطف ائدیب مهمـا ن اۆلوُرسـا .

نئجه ائتسین قرا ری جا ن صاچیُنلا ،
کی ، سر نه عهدو ، نه پیما ن اۆلوُرسـا .

سن اۆل سلطا ن جا نسا ن ای دل افـروُز ،
کی ، قا پوُندا صیُغا ر ، مین خا ن اۆلوُرسـا .

نه غم ، سن خسـرۆویُن ، مین جا ن شـیرین
سر زولفوُنده سـرگردا ن اۆلوُرسـا .

اوزون نوُری ائده ر شک سیز هـدا یت
صا چیُن کفری منـه ایما ن اۆلوُرسـا .

سعا دت بوُلوُر اۆل دم نحس اکبـر ،
قا پوُندا ، ای گونش ، دربا ن اۆلوُرسـا .



شوُ فتان عینی نین عیسنینه گلمز،
اوُجوُندان دمده یوزمین قان اۆلوُرسا.

رخون شمعینه قارشیٛ جانی هر دم،
نۆلا پروانه‌وش بریان اۆلوُرسا.

روُخوُن ،زۆلفۆن گۆروۆب اۆلدوُم مسلمان
اۆلوُرمین ایللیک اۆل رهبان اۆلوُرسا.

اگر دۆنیاده و عقباده سن سن،
همین جانا عظیم‌الشاٌن اۆلوُرسا.

اۆخور جان مصحفینی بی گمان اۆل (۳)
خط و خالیٛن کیمه برهان اۆلوُرسا.

گۆره‌ن شوُل (۴) وجهی ـ زیبانی نگارا،
نۆلا گر واله و حیران اۆلوُرسا.

نه سلطان سان کی، قاپونون گداسی،
دوُروُر، مین خسروُ وُ خاقان اۆلوُرسا.

ارم روز ـ وصاله، ای مه ـ نو،
شب هجرانینا پایان اۆلوُرسا.

دۆ عالمده غنی اۆلا فقیرین،
قاپوُندان فضل ایله احسان اۆلوُرسا.

قاموُ درد و فراقیْنداں حمین بس ،
بنوُ عاشق دردینه درمان اوّلوُرسا .

حیات جاویدان بوُلا «حبیبی» ،
اوّ قاشیْن عیدینه (۶) قوُربان اوّلوُرسا .

*** *** ***



(۱) مانا = منه . (۲) درّ= اینجی، مروارید .
(۳) اوّل = اوّ ،دئمکدیر .
(۴) شول = شوُ ،مکاندا ،زماندا ویا سؤز صیْراسیْندا
بیرآز اوُزاقدا اوّلانی گؤسته‌ریر ،مثال :
بوُآغاج ، شوُآغاج ،اوّ آغاج .
(۵) ارم = ارمک مصدریندن یئتیشمک معناسیْنا دیْر .
(۶) بوُعید سؤزونده بیرایهام اولماسیْ دا چوّخ ممکندیر :
اثیدمکسین دئمک معناسیْنا اوّلدوُغوُنوُدا
یاداسالماق اوّلوُر .

قصــــیده (۲)

الا ،ای دلبریم ،یا رئم ، خــرابات ،
دل و جان ایچره (۱) دیلدا ریم ،خرابات

بوُ ویران دل سرایئین وصل الیلــه ،
یاپ ،ای لطف ایسسی(۲) معماریم خرابات

منی زار ائتمه‌سین دئی ،خاری هــجرین،
آ ، جان باغئنــدا گلزاریــم، خــرابات

منی شوُل جام ـ مئی دن مست ائیله ،
کی، سن سن ســتر اســراریم، خــرابات

منــیم بو منلیگیم ،ملکومـــوز یغمـــا ،
چون ائتدین ، تورک و تاتاریم‌خرابات

محله‌ن گلخنی نون گوُشــه‌ســـی دیــر ،
صئغینجیم (۳) برجوم و باروُم خرابــات

گروُ اوُلسون دا پیر مئی فروشـــــه ،
مرقــع ، جبه ، دســـــتاریم خـــرابات .

امیــدیم باد ائتمه ، باده وئرگیــل ،
ای آب و خاکیم و ناریـــم خـــرابات .

عناصر، شش جهات و هفت کئوکب ،
بوُ دؤققوز چرخ ـ دوّاریشم خرابات .

اگر صوُفی وجوُد نوُر اؤلوُرسا ،
حدیث و نقل و اخبارئم خرابات .

کلام و حکمت و علمی لدنّی،
منیم مهریمدیر، انواریشم خرابات .

بیان و منطق و قانوُن ـ هیئت ،
غزل ، قولی ایله اشعاریشم خرابات .

دف ونئی و عوُد و شش تاچنگ و بربط ،
منیم تصنیف ادواریشم خرابات .

مشام جانه عطرین بوُیوُن ایرگر،
آ، طیب انفاس، عطّاریشم خرابات .

شوُ فرعوُنی گئوزونله قاره زلفین ،
اؤلالدان بر(۴) و سحّاریشم،خرابات .

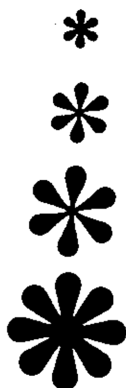
دلی دیوانه اؤلدوُم مست گئوزوندن ،
بیل ،ای دانای ـ هوُشیاریشم،خرابات .

«حبیبی» نئیج ائد استغفار و توٌبه (۵)
کی ،ازلدن اؤلدوُن احراریشم،خرابات .

گؤنول چیرکین یو گئتسین (فضل)الیله ،
آ ، طاهر، پاک ابحـــاریثم، خرایات .

منــی بوُ ایکی لیـگدن بیره ایرگـــر ،
آ ، هفت و پنجم و چاریثم،خـــرابات .

*** *** ***



---

(۱) ایچره = ایچینده ، ایچه ریسینده
(۲) ایسسی = صاحب و یی یه
(۳) صیٔغیٔنج = صیٔغیٔناجاق ،پناهگاه
(۴) برو = بری ، بوُیانا .
(۵) نئیج ائداستغفاروتوٌبه= نئجه استغفاروتوٌبه ائده .



غــــزل

درد عشقه هرکی، اوٚل دمســا ز اوٚلا،
اوٚل گرەک لابد کی،اهل را ز اوٚلا.

عا شق ـ صا دق اوٚدوُر معشوُقوُنـــوُن،
یوٚلوُنا جا ن ترک ائده ،ســربا ز اوٚلا.

دمده میــن(1) گز ،قا ل ائده رســه عا شیقی،
غمزەسی معشوُقوُنوُن خوُد آز اوٚلا.

عا شقا جۏور و جفــا و درد و غـــم،
ذوٚق و شا دی ،حسن خلــق و نا زاوٚلا.

هر مذلّت کی، ائریشــه معشوُقــدن،
عا شــقه خوُد اوٚل غم و اعــزا ز اوٚلا.

عا شــق آنـدا نـئـجه توٚبـه ائدەکیــم،
آب و ســبزه، شا هد و مئی سا ز اوٚلا.

ائـریشه مز شوُل هما نیٚن زولفیــــنه،
مرغ ـ دل گر شا هین و شهبــا ز اوٚلا.

ای "«حبــیبی»"خوٚشدوُروُر(2) جا مشرا ب*

---

(1) گز = دفعه .(2) خوٚشدوُروُر = خوٚشدوُر.
* غزلیـن صوٚن مصرا عی یوٚخدوُر .

غـــزل
۲

هر کیمه همراه "فضل الله" اۏلا ،
آنا فضل ـ فیض اۏل اللّه اۏلا .

هرنه کیم ائده رکیشی،ای یۏل اری ،
اۏل گره‌ک کیم حسبتا "لـلله اۏلا .

عشق ـ معشوقه قول اۏلا صدق ایلـه ،
دۏنیا و عقبا ایچینده شـاه اۏلا .

عاشیقین ایشی گره‌ک شام و سـحر ،
ورد ـ حسرت گۆز یاشیله آه اۏلا .

بو افقدن هرستاره کیم دۏغار ،
مهر ـ عالم جان گۆگۆنده ماه اۏلا .

نوُریلـه رۏشن اۏلا بوُکائنات ،
اۏل سعادت نجم ـ" شمس اللّه "اۏلا .

وجه آدمدیر سراط ـ مستقیم ،
آنا دۏغروُ گئتمه‌ین بی راه اۏلا .

ائتمه‌ین سجده ملک وش آدمه
دیو ـ ملعون ،عاصی گمراه اۏلا .

اۆلدورور (۱)سلطان ایکی عالمده بس
چۏن «حبیبی» هرکی، عبداللّه اۏلا .

(۱) اۏلدوُروُر = اۏلدوُر، اۏدوُر .

غــــزل
۳

سنبل صاچین گول یوزونه چونکیم نقاب اولور، شها،
پنهان اولان گوزون اودم شول آفتاب اولور، شها.

لعل لب یاقوتونا جان نئجه تشنه اولماسین،
چونکیم آنین هرقطره‌سی درّ ـ خوشاب اولور، شها.

(۱)
یوزونه زهره، مشتری، مهرایله ماه اوگونمه‌سین،
کی اول (۲) گونشین بیرذرّه‌سی مین ماهتاب اولور شها

مهرینله کینین اودونو جانیم ایچینده یاخالی،
عین الیقین یئرین یوزو عینیمدن آب اولور، شها.

اول دم کی، سن نوش ائده‌سن جام ـ صفایی جم کیمی،
لعلینه جام ائردوگونه (۳) باغریم کباب اولور شها.

نظر ائتدیگین بیربوسه‌یی درویشلوچون ائتسن ادا
واللهی کیم، آندان سانا (۴) مین مین ثواب اولور شها

لعلین دورور (۵) احیا ائدن هردم اوبی جسمی، ولی،
سرخوش گوزوندن صایرو (۶) جان مست خراب اولور شها

آب زلال وصلینه شول رسمه تشنه‌دیر بو جان،
کیم گوزلریمه بوجهان عین سراب اولور، شهــا.

باغریم قانینی گوزلرین هردم «حبیبی» توکدوگو،
بودورکی، رنگین آب ایله اول خوش خضاب اولورشها.

←

(۱) ائوگونمه‌سین = فخرائتمه‌سین . (۲) که‌اوّل (کوّل) اوّخونمالیدیر. (۳) ائرمک = چاتماق .
(۴) سانا = سنه (۵) لعلین دوٌروٌر = لعلین دوٌر .
(۶) صایروٌ = خسته ، ناخوٌش .

۴ غـزل

طرّهٔ طرآریٔنگ سن ائیده‌لیدن پیچ و تاب ،
جان ودیلدن صبروآرام گئتدی، گلمزگئوزه‌خواب .

واله‌وحئیران اوّلوٌر ،هرکیم‌گئورور گوٌن یوزوٌنوٌ ،
سن نئجه‌حوٌروٌ ملک سیمابشرسن ، ای شباب .

رُخلاریٔنلا عارضین هرکیم‌گئورورسه دئر روان ،
زی عجب قدرت کی،آتش یانا روهم آخارآب .

پرتوٌ حسن جمالیٔن عالمی روٌشن قیٔلیٔر ،
سن دوٌغالدان جان گئوگونده ،ای قمر رُخ آفتاب

اوّل سیه دل منلریندن(۱)عقل دلدیر منفعل،
شوٌل پریشان سنبلیندن جانا ایره‌ر اضطراب

شهپر عرش‌آشیانیٔن ،یعنی غمزن ،ای صنم،
مکرایله ییٔخدی جهانی،عالمی قیٔلدی خراب

ای«حبیبی»اوّل حبیبین درد عشق سوزوٌنوٌ،
جان وگئونلون یوّلداش ائیله‌کیم‌بوٌدوٌرخیرالمعاب

(۱) من = خال ،منلریندن = خاللاریندان

شوُ کافر چشمی گؤردوٚم اصطفاده (۱)
علومی اوٚندان ائتدیم استفاده

کی، (۲)آنا بنزردخی بیربت بوُلوُنماز
خطا وچین و روُم و استواده

شوُکجبا ززولف آلدی ایکی روح (۳)مفت
دخی سوٚزمزدن اوٚل خالی پیاده

سن،ای ساقی،الومه‌صوُن ،سحردوٚر
سبوُ،ساغر،پیاله ، جام ، باده

دوٚز،ای مطرب ،رباب و چنگینی راست
عراق و اصفهان ایله نواده

گل،ای صوُفی،ایکی کوٚونین صفاسیٚن
دیله‌رسن،ایسته ،بوُل جام ـ صفاده

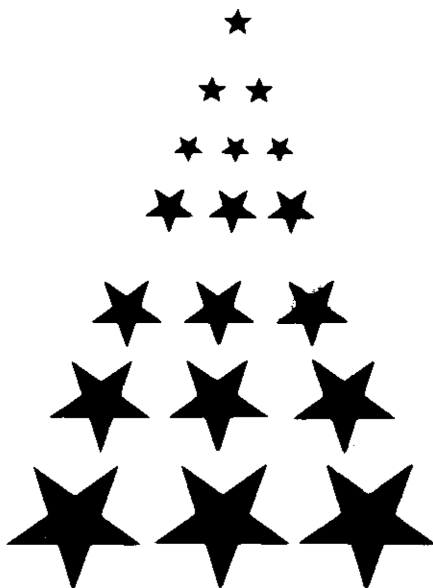
آنیٚن چوٚن حرمتی معلوم اوٚلوندوُ
کتاب عیسی ،موُسی ، مصطفاده

دوٚلاشدیٚ جان سر زولفینه یاریٚن
اوٚمشگل عقده‌یی ایسترگشاده

بو کؤنلوٚم دردینی صوٚردوُم(۴)طبیبه
لبیندیر،دئر، دوا دارالشفاده

«حبیبی» گردیلرسن عمری باقـــی
اۉزۉنۉ فانی ائت دارالفنــــاده.

*** *** ***



(۱ـ اصطفاده =
(۲ـ کیآنا = کانا شکلینده اۏخونور.
(۳ـ سۉزۉن گلیشیندن بورادا «روح» کلمه‌سی‌نین
اصلینده «رخ» قلعه معناسیٔنا اۏلماسیٔ تصویر
ائدیله بیلر.

ائردی[۱]قوُلاغیٖما سحرچوٚن های و هوُی‌ـ میکده ،
درخاسته ،کردیم سفرمانیز سوُی میکده

رفتم درآن میخانه‌را ،دیدم بسی دیوانه را
هردم پیاپی می کشد ،ازخم صبوُی میکده

بیردم تفرج ائیله‌دیم ،چوٚن اوٚل مقام‌ـ عالیی
درحال مست ائتمیش منی‌گؤردوٚم‌کی ،بوُی میکده

پیرمغانیٖن یوٚزوٚنه توُش اوٚلدوُ اوٚل دم‌گؤزلریم
دئدیم :نه‌دیرراه نجات ،ای آب روُی میکده

قیٖلدیٖ نظرچوٚن حالیمه ،بیردوٚلوُ[۲] صوُندوُ[۳]الیمه
دئدی تبسم ائده‌رک :گنج گدوی ـ میکده

اوٚل جامی چوٚن نوُش ائیله‌دیم‌بوعقلی‌سرخوٚش ائیله‌دیم
گؤروٚب تعجّب ائیله‌دی جمله اهل ـ کوُی ـ میکده

سن منطقین درسین منه سؤیله‌مه ،ای مفتی،دخی
هرمشکیلی تحقیق ائده‌ر ،چوٚن گفتگوُی میکده

شوُل کعبه‌یی تزویرایله ،ای‌آرزوُ ائدن کیشی
اوٚلماق دیلرسن[۴] جان امین،ائت آرزوُی میکده

دئ روُح قدسی بوٚلبوٚله ،تاکی ائده‌هردم‌غلغله
خاموُش ائتمکدیرمدام ،گؤردوٚن کی،خوُی میکده

ا ئتگيل طها رت ،ای فقيه ،غسل ا ئيله گيل پا ک ولطيف
خوش بوُروا ن صوُفی دوزوز چونكی آب جوُی ميكــــد
طبل وعلم ميخا نه يه چک ،گل سحردوُر شا هــــوا ر
گؤردوم كی،چون ا ئيله رخروُش سُرنا ی نا ی ميكــده
مندن ا ئشيت دوغروُ خبر ،ا ئدم سنه سؤز مختصــر ،
سن،ا ی «حبيبی»دوُر سحرا ئت جستجوُی ميكــــده
*** *** ***



۱ـ ا ئردی = چا تدی .
۲ـ دوُلو= مئی ا يله دوُلموُش قدح .
۳ـ صوُنما ق = حرمت ونزا كتله وئرمک .
۴ـ ديله مک = ا يسته مک ،آرزوُا ئتمک .

بیردم سالئینسا(۱) چۆن اوٚل سرو– روان چمنده
گۆزۆم ائده‌ر هزاران آب– روان چمنده

شۆقینه گۆل یوزونۆن هردم هزار داستان
ائدیب بوُ بۆلبۆل جان،ائیدۆرشوُآن چمنده

زۆلفین گۆره‌لی سنبل گلگۆن یوزونۆ لاله
هردمده ائکله‌درلر سئودا و قان چمنده

بوُی صاچوُندان ائردی باد باهارا چۆن کیم
سرمست و دنگ و حئیران اوٚلدوُ دوان چمنده

وهی رمیم اوٚلانلار یحیی العظام اوٚلوُرلار(۲)
سن بیرنفس اوُرا (۳)رسان اوٚل دم روان چمنده

دۆور زمان ایچینده گۆرمه‌دی بیر بشر هئچ
سنجیلئین(۴)پری رخ،حوُر جینان چمنده

شوُل تیر قامتینی سرو گۆرۆرسه دوٚغروُ،
قاشئن کیمی اگیلۆر ،اوٚلوُر کمان چمنده.

معشوُقه عین سنسن ،ای عشق اری(۵) «حبیبی»
گرچکسن(۶)عاشقانه اوٚل جانفشان چمنده.

توُت ساقی‌نین الیندن،قوٚی باشوُنوُ آیاقدا(۷)
ایچ جام‌عشقی، مست اوٚل سن بوُزمان چمنده

*** *** ***

(۱)– سالئنماک = بیرساغا بیرصوٚلا اگیله‌رک یئریمک .

(۲)- سۆمۆک لـریـن چۆرۆدۆکدن صۆنـرا قیـا متده یئنیـدن دیـریلـه گینـه اشا رتـدیـر . (۳)- اوُرما ق = ووُرما ق. (۴)- سنجیلـه یـین = سنیـن کیـمی . (۵)- ار = آدا م ،ایگیت . (۶)- گرچک = دۆغرۆ ، ‌‌واقعیتـه اوُیغوُن . (۷)- ایا ق = قـدح دئمکدیـر .

غـزل

۸

دوُر سحر ،ای ساقی ـ جا ن ،بیـرقدح مئی صوُن بیـزه
گئوزلـریـن چۆنکیـم یئدیـردی ،سحرا ئدیـب افیـوُن بیـزه

والـه وبیـعقـل وسرخۆش،مست وحئیرا ن اۆلـموُشـــوُز ،
گئورونـه لـی شوُل گئوزۆنـرگیس،یوزو گۆلـگۆن بیـــزه

رخلاریـن شوُل جا م ـ جمگیـتی نـما دیٔر کیــم یقیــن
روُشن اۆل یـوزدن گئورۆنـور خا لـق ـ بی چوُن بیـــزه

پرُا ئدیـب پیـما نه یی ،ساقی ،الـزمه صـــوُن مـــدا م
نـوُش ائده لیـم ،کیـم بیـلیـرنئیـده[۱] بوُ چرخ دوُن بیزه

اۆل صفا جا میٔن پیا پی نـوُش ائده لیـم ،ای حکیـــــم
چۆنکی اۆل پیـرموُغا ندا ن اۆلـدوُ بوُقا نوُن بیـــزه

شوُل لـب یا قوُتیٔنیٔ قوُت ائتمه گی چۆن جا نیٔـــــنا
دمبدم یئدیـردیگی قا ندیٔر دل پـرخوُن بیــــــزه

ای «حبـــیـبی» عقلـی قۆی ،توُت جا م عشقی هــر نفـــس
شئویلـه لایعقل ،اۆلـی گئورکیـم[۲] گۆلـه مجنـوُن بیـــزه

***　　***　　***

۱)نئیـده = نـه ائده ،نـه ائیلـه یه .
۲)اۆلـی گئورکیـم = گئورا ۆلاکی .

دوُر اوُروُ،ای ساقی‌یی- مهروُ بیزه ،
صوُن بروبیرقاچ قدح وینوُ بیزه(۱)

لبلریندیر گرچی‌کیم ، ترپاک جان
افعی زولفون ایچیروز آغوُ بیزه(۲)

گون یوزوندن شادو خنداندیر کونول
ساچلاریڭ ابری،سالار قایغوُ بیزه

عین آشوُب جهاندیڭر گوزلرین
آفت جان اوٚلدوُ اوٚل جادوُ بیزه

روضهٔ حسن جمالیڭن گوره‌لی
حاصل اوٚلدوُ جنّت میسنوُ بیزه

گرچی کیم سهم سعادتدیر قاشیڭن
اوٚخ ائده‌ر تیز اوٚل کمان ابرو بیزه

درّ دیشینله لعل ـ نابوُن ذوقینی
وئرمز، ای جان لاله و لؤلؤ بیزه

آب حیوان چشمه‌سیندن دادلیڭدیڭر
وئرسه لعلین چون بیرایچیم‌سو بیزه

رهزن جاندیر، «حبیبی» خاک دوُست
وه کی، ائده‌ر اوٚل دل سیه‌هندوُ بیزه

*** ۴۳ *** ***

(۱) وینوٛ = چاخیٛر ، شراب .
(۲) آغوٛ = زهر .



غزل

شوٛل مبارک ذاتیٛنا ایشیم ثناء دیٛر یانبی
عاصیلیک بیماریٛنا آدیٛن شفا دیٛر یانبی

آیاغیٛن توٚرپاغیٛنیٛن قدرین نه بیلسین هرکیشی
کن فکان اوّل توٚپراغا کمتربها دیٛر یانبی

ای گونش یوزلوز حبیب ،هرکیم سنی حق بیلمه دی
دانلا محشرده آنیٛن یوزی قارا دیٛر یانبی

چوٛن سنین خوٚشلوٛغوٛنا یاراتدی صانع عالمی
آیاغیٛن توٚرپاغیٛنا عالمفدا دیٛر یانبی

بو «حبیبی» خسته یه قیٛلغیٛل شفاعت روٛزحشر
چوٛنکی اصلینده سنینله آشنا دیٛر یانبی

*** *** ***

اۆل زمان کیم‌مست قیلدی چشم مخمورون منی (*)
خاک پاکه‌اۆل دم‌ائتدیم،من فداجان و تنی

عقلیم‌وفکریم داغیلدی، بیر یئره جمع اۆلمادی
بوپریشان کۆنلومون اۆلالی زولفین مسکنیی

بوجهان وجان دماغین تازه و خۆشبوائده ر
دپره‌ده باد صبا چونکی شو زولفی مشکینی

ای شهنشاه جهان ،وای پادشاه انس و جان
گۆر بو بی پا ،سرفتاده قاندا قالمیش مسکنی (۲)

سن منی بیردمده مین گز اۆلدورورسن جۆرایله (۳)
بیر نفس‌من شکرو حمددن غیری آنمازام‌سنی (۴)

ییغما گیل غم‌لشگریله ،باللّه ای سلطان جان
گۆره‌لی جان کعبه‌سینده چون اۆ وجه احسنی

بو «حبیبی» صورت رحمانه ائده‌ر سجده سین
بوویران دل کیم اۆلوبدور گنج عشقین مخزنی

*** *** ***

(*) بوغزل وزن و قافیه‌اعتباریله نقصانلی دیر.
(۲) قاندا = هاردا. (۳) گز = دفعه •
(۴) آنمازام = یاد ائتمه‌رم .

باللّه ،ای سرو روان ،دوُرگیل سحر ،گوُل شن دگوُل،(۱)
گوُن یوُزوُن شمعی اوُنوُنده تا گوُله گلشنده گوُل.

جمله عالم گوُلشن اوُلسا ،گوُلسه هردم یوُزوُمه،(۲)
چوُن گوُلر یوُزوُن منه گلمییه ،اوُل گلشن دگوُل.

روضهٔ حسن و جمالیڽن عرض ائدلدن ، ای صنم،
گوُلدوُ باغ و لاله ،نسرین،سوُسن و گلشنده گوُل.

بیتیره‌لدن گوُل ستانی،باغبان کائنات، (۳)
بیتمه‌دی بیرگوُل یوُزوُن مثلی دخی گلشن دگوُل (۴)

لاله یوُزوُن حسرتیندن اوُدا یاخار ایچینی؛
غنچه لعلوُن غیرتیندن سوُاوُلوُر گوُل شن دئگوُل

سوُنبوُلوُن وصفین صبادن ائشیدیبدوُروُر مگر
آنیڽ ایچوُن یئله‌وئروُر خیرمنین گلشنده گوُل

بو«حبیبی» ایریشلدی نوُبهاری-وصلینهٔ
عالم آنا جنّت اوُلدُو، یالنیڽز گلشن دگوُل.(۵)

*** *** ***

---

(۱) دگوُل = دگیل . ۲) گوُلشن = گلشن
(۳) گوُل ستانی = گلستانی
(۴)گوُلشن دگوُل="گلشنده گوُل"داها دوُغروُنظره گلیر.
(۵) دگوُل = دگیل .

فضل فیاّض ازل چون ائیله دی فیضینی عام،
ساقیا دوُرجام جم صوُن،صبحدور زور والسّلام.

صوُفیا ،قوّی ننگ ونامی،جام صافی نوُش قیل،
ساقیی مهروُ الیندن،عاشقا ،سن آلماخام.

کئونلونون آئینه سینی هر نفس پاک ائیله گیل،
شوّل مصفّا آب ایله بوُ یئنگینی آنوُن مدام.

میکده ایچره مقیم اوّل،دئرایسه پیرمغان
سن آنوُن دِرّ کیمی سئوزون صیماقیٛل(۱)،آل الهجام

رطب ویابِس سئوزوقوّی واعظ دماغیٛن خشگینی،
گرموتر ائت جام جم دن کیم بوُدوُر خیرالکلام.

ای«حبیبی» سن مدام ایچ شوّل شرابیٛن جامیٛنیٛ،
آنیٛن اسراریٛنیٛ ساخلا ،بیلمه سینلر خاص و عام.

***　***　***

---

۱) صیماقیٛل = صیٛندیٛرما (محموُد کاشغری)

دۇر اۇروَ، ای ساقی، باللّه، خوٚشـــخرام،
جامجم دن نوُش ائدوٚب سرخوٚش حــــرام.

لعل یاقوُت روانی لطــــف ائــدوٚب،
صوُن الوٚمـه اۇر ووٚز بزم ـ مـــدام.(۱)

گوٚن یوٚزوٚنلهزوٚلف شبرنگوٚن ،آ دوٚســت،
وردیم و ذکریم اوٚلوُبدوُر صبح وشـام .

ای قمر رخ ،شمس‌جان ســاقی ، صاقیٛــن،
پختــه اوٚلموُش عاشیٛقینی ائتمـه خـام.

سبزه و آب و حریف و سـاز و مئـــی،
بوُ دوٚروٚر اسباب عشـرت ،والسّــلام.(۲)

حاضر ایکن دوُر ایچه‌لیــم دوُرمـــادان،
کیم،گئده‌ر جم تختــدن اوُشـانوُر بوُجام(۳)*

صحبتـی بیر خاص ائده‌لیم یار ایلــــه،
مطـــلع اوٚلماسیٛن آنا هئچ عــوام.(۴)

جهـد قیٛل، سنلیـگی سندن زائـــل ائـت،
شوٚل مصـــفا آب‌ایله سـن ، ای غـــلام.

ای «حبیـبی» حالـی اوٚلما بیر نفــــس،
ایچ شرابی ایل اوٚن ایکی آی تامـــام.

۱) اۇدەوۆ = ؟
۲) بۇدۆرۆر = بۇدۇر
۳) اۆشانۇر = دۆشۆر *
۴) آنــا = اۆنا .

غــزل

۱۵

بیر سحر پیرمغانی چۆن زیارت ائیلــەدیــم ،
آیاغیٛندا باش قۆدۇم ،چۆخ-چۆخ عبادت ائیلەدیم.(۱)

بیر عجب رطل گران صۇندۇ الۆمە پیــر مسـت ،(۲)
آلدیٛم ایچدیم ، جان ودل ملکون عمارت ائیلەدیم

چۆن منی مست ائیلەدی اۆل رطلیلە پیرمغـــان،
من دخی مطریبلە ساقی یە اشـــارت ائیلەدیــم .

مطربا ! راستگۇ نوا دە چۆن دۆزەتدیرچنگیــنی،
عاکف میخانیە چۆنکیم،بشـارت ائیلــەدیــم .

جمع اۆلۇب کاشانەایچرە ،نۇش قیٛلدیٛق جام مئـی،
ساقی یی مەرۇیی گۆردۆم ، چۆخ شطارت ائیلەدیم .

---

۱) باش قۆدۇم = باش قۆیدۇم.
۲ ــ رطل گران = بۆیوک قدح .

جان و کئونلو، عقل و دینی جمله وئردیم ساقی یه،
شوّل زیانگر صوُفی یه صانکیم خسارت ائیله دیم.

پُرگشایش اوّلدوُغوُموُ گوردوُ،دئر: ای بینوا،
چوّخ سئوینمه،جسم و جانی یوّخسا غارت ائیله دیم.

ائشیدوب پیروُن سوّزون،ایچدیم حضور قلب أیله،
جمله اسقاط صلاتیمه کفارت ائیله دیم.

بیر زامان چوُن ساکن میخانه اوّلدوُم پیر ایله،
نفس شوُم ایامینی خیلی حقارت ائیله دیم.

پیریمین بیرجرعه سینه ساتمام ایکی کئونی من،
ای «حبیبی» کی‌بیلیرسن خوش تجارت ائیله دیم.

ائی دوستان(ایدوستان)یاریم منه اُویماز ،نئدیم ؟(۱)
عمروم کیمی گئتدی روان شوٚل شمع‌جان قیٛماز،نئدیم ؟
هردم‌نظرپاک ائیله‌ییب ،یاخسام جمالی آیی نه ،
گونش‌یوزو آئینه‌سی آیی نا گوٚز دوٚیماز نئدیم ؟
شوٚل فتنه‌ی دوٚور قمر، عین بلادیر کیم مگر ؟
سرخوٚش اوٚلوٌب ،غملرایچه‌ر ،نئتدیگینی(۲) دوٌیماز نئدیم

اوٚل دل سیه ،فتان فرنگ ،هراوٚخ کیم آتاربی درنگ ،
دوٚغروٌ روانه ایریشور،آیروٌق(۳) گوٚزه قیٛماز،نئدیم ؟
بیردمده‌مین جان وجهان ترک ائیله‌را‌وٚلسام یوٚلوٌنا ،
اوٚل عالی همت دلبریم‌میندین بیره‌صا یماز، نئدیم ؟

یاریٛن قاپوٌسوٌندا مدام ، خوار اوٚلدوٌغوٌم‌بوٌدوٌرکی من،
دوٚیار کیشی هرنسنه‌یه ،بوٌجرموٌنه دوٚیماز، نئدیم ؟

ای ناصح مشفق ،بیزه پند و نصیحت ائیله‌مه ،
کیمسه ازلده یازیٛلان یازیٛیی چوٚن یوٌیماز، نئدیم ؟

شیخیم ،اوٚجان ساقیسی نین سرخوٚش‌گوٚزوٚندن مست اوٚلان،
مردملری ایکی جهان خلقی دخی دوٌیماز، نئدیم ؟
سن،ای«حبیبی»جام مئی‌نوٌش ائیله ، چالدیٛرچنگ ونئی
گوٚردوٚم‌کي،اوٚل سه‌تارونئی قوٚللاریٛنا قیٛماز،نئدیم ؟

---

۱)نئدیم= نه‌ائدیم. ۲) نئتدیگین = نه‌ائتدیگین.
۳) آیروق = باشقا. * اصلی متنده «گوٚیمز» گئتمیشدیر.

غـزل
۱۷

جا ن آلیڠجی خوُنی گۏزۏن بیردمآ ما ن وئرمز ،نئدیم ؟
دلخسته یه کیرپیک لرین اۆل دخی جا ن وئرمز ،نئدیم ؟

شیرین لبۏن اسراریڠنڠ روُح القدسدن صۆردوُ جا ن (۱)،
دئر اۆل غیبۏن سرّی دیر ،نا م ونشا ن وئرمز ، نئدیم ؟

کۆل واعظین افسانه سین،ساقی، صوُن اۆل جا مجمی ،(۲)
گۏردۏن یقین کیم ،بوُزا ما ن دۏور زا ما ن وئرمزنئدیم ؟

گرچه انا الحق سرّینی ذرات عا لم سۏیله شۏر ،
عینین کیمی روشن خبر ، بیرشئی عیا ن وئرمز ،نئدیم ؟

اۆل لذّتی کیم جا نیڠما لعل روا ن بخشین وئرور ،
واللّهی ،آنیڠن ذۏقینی جا ن وجها ن وئرمز ، نئدیم ؟

ای سبزهٔ جا ن گلشنی،سرو روانیڠن لطفینی،
با غ بهشت و...حورجنا ن وئرمز ، نئدیم (۳)؟

شۆل جا می که ،صوُندوُن مدا م ،جا ن «حبیبی»یه مدا م ،
ای ساقی،مه روُ چۏن غلام ،پیروجوا ن وئرمز ، نئدیم ؟

---

۱) صۆردوُ = صۆروُشدوُ ۲) کۆل = که اۆل ، که اۆ
۳) با غ بهشت و " دن صۆنرا نقصا ن واردیڠر .

غزل
۱۸

مستدام اۆلغیل همیشه ، ای گۆزه‌ل خانیم منیم ،
گۆزلری نرگیس ،یوزوگول،زولفی ریحانیم منیم .

گون یوزون گوردوکجه ،واللّهی بوکونلوم‌شاد اۆلور ،
حق سنی وار ائیله‌سین ،دولتلی سلطانیم‌منیم .

سن فراغت ،شاد وخرّم، من قیلیرام ناله‌لر
خۆشمی دیر ،دلبر ،سانا بوآه‌وافغانیم منیم (۱)

حسرتیندن خسته اۆلدوم ،دردیمی بیلمز طبیب
دلبرا وصلینده‌دیر وارایسته درمانیم منیم (۲)

ای «حبیبیم» ایشته‌غوری مدحینی تکرار ائدم (۳)
بولبول شوریده‌نم، سنسن گلستانیم منیم .



---

۱) سانا = سنه . ۲) وارایسته = بیزیم‌فیکریمیزجه «وارایسه» داخی اۆخوماق ممکندور . ۳)غوری = ؟

غزل

۱۹

من کی، لعلین جان یئرینده گؤرموشم،
دردینی درمان یئرینده گؤرموشم.

تیر غمزه‌ن زخمینی جاندان روان
مردم آخار قان یئرینده گؤرموشم.

خانهٔ گؤزده خیالین کؤلگه‌سین،
شکر کیم، مهمان یئرینده گؤرموشم.

گؤن یوزونده کفر زولفین، ای صنم،
من یقین ایمان یئرینده گؤرموشم.

مصحف حسنونده خط و خالینی،
حرف به حرف قران یئرینده گؤرموشم.

قاشلارین یایی نه کیم عید آیی دیر،
جانلاری قربان یئرینده گؤرموشم.

هر نه جؤوراتسن، «حبیبی» لطف ایله،
حسن ـ خلق احسان یئرینده گؤرموشم.

ساقی،سحردیر ،صۇن برو ،جام ـ جمی نۇش ائدەلیم
بۇسنگسر اۆلمۇش سری اوّل جاملا سرخۆش ائدەلیم
(۱)
رۇحا یلەعقلی راحا یلەلایعقل ومست ائیلەییب ،
دهرزامانیڽن غصەسین بیردم فرامۇش ائدەلیم

بوعقل محکم قئیدا یمیش عشاقە ،گؤردوک ای رفیق
(۲)
گل جهدائدیب ،دۇرۇشالیڽمتاآنی سرخۆش ائدەلیم
(۳)
گلدیم قاباچەگئیدیریب ،رَزقیڽزیڽنی بیرقوجالیڽم
آدیڽن آنیڽن جسملطیف ،رۇح گؤهر پۇش ائدەلیم

چۆنکیمزمین وآسمان ،گؤردؤک سماع ائیلرمدام ،
گل بیزدخی میخانەدەشوّل خمکیمی جۇش ائدەلیم

قوّی مدرسەیلە مسجیدی صۇفی و شیخ و واعظە ،
پیرمغانیڽن جامیڽنی دئیرایچرەبیزنۇش ائدەلیم

ای ساقییی رۇحروان،بیردۆلوصۇن،باللّهروان(۴)
تاکیم«حبیبی» درویشی بی عقل وبیهۇش ائدەلیم

شوّل کیمائدەجکدیرمدام ،گل ائدەلیمبیزصبحوشام
ای پیروپختە ،اوّلماخام، دئمەکی،اۇش،اۇش ائدەلیم

(۱) راح = بادە ،شراب (۲)دوُرشالیڽم= قارشی قوّیاق،
(قوُرۇشماق = قارشیْ قوّیماق . محموُدکاشغری)
(۳) رَز = تەنک ، مۆو (۴) دۆلوُ= ایچگیدۆلدرۇلمۇش قدح

بالله ،سحردیر ،ساقیا ،دۆلدوُربری جام ، ایچه‌لیم ،
لایعقل ومست اۆلالیْم ،بیز رندو بدنام ، ایچه‌لیم .

چۆن بوُسیاه‌کاسه جهان بیردم بیزه وئرمز امان
صوُن لاله گون آنی مدام ،هرصبح وهرشام ،ایچه‌لیم .

ای ساقی خجسته فال، هرروُز و هفته ماه و سال،
ناموُس جامی داشا چال،قۆی ننگ ایله‌نام‌ایچه‌لیم .

آچیْلدی چۆن گلشنده گوُل،ساقی،اله آل جام مل (۱)
چۆنکیم بیزه‌قالوُر دگیل بودۆور ایاّم ،ایچه‌لیم .

مفتی،مدرّس ،شیخ ،امام گۆردۆم کی،ایچه‌رلر مدام ،
بیز ده اۆنلارا تابع اۆلوُب ،ای اهل‌اسلام ،ایچه‌لیم (۲)

چۆن حاضر اۆلدوُ دف و نئی،گوُل سبزه ایچره یاروُمی
وقتی غنیمت آنلا کی،گل ،ای دل آرام، ایچه‌لیم .

مئی دۆر مسیحین قانیْ بس،مئی دۆرچۆ روُح ثانیْ بس ،
سن ای «حبیبی» سۆزۆ کس ،کیم‌آنیْ مادام ،ایچه‌لیم .

چۆن رَز قیْزی گۆزلری نین یاشی دوُروُرمئی، بیل مدام ،
ای ساقی‌یی عادل بیزه دگمه ،آنیْ تام ،ایچه‌لیم .

---

۱) مل = شراب . ۲) «بیزده‌اۆنلارا» وزنه‌گۆره ده و
«اۆنلارا» بیریئرده‌اۆخوُنمالیْدیْر .«بیزدۆنلارا»

۲۲ غزل

جان ایچینده درد عشقین اۏلالیٛ ،جانا ، مقیم ،
گؤزلریندن سایروُ گؤنلوٌم اۏلدوُ ساغ ومستقیم (۱)

چون یوزون آئینه سینه باخدیٛغیٛنجا هر نفس،
گؤزومه رؤشن گؤرونور وجه رحمان ای حکیم

هر قاچان بیر بوُسه ائتسه جان لبیندن التماس
باغریٛمی خوُنخواره غمزه‌ن ائده‌ر اۏل دمده دوُنیم ۰

نعمت و نازیٛن جهانیٛن نه دئر ،ای جان ،جان و دل
کیم اۏلارا جؤرو نازیٛن اۏلدوُ چون نازوُ نعیم ۰

ای «حبیبی» جؤرو نازیٛن گؤره‌لیدن گؤزله‌ریم ،
گؤنلوٌمون آرامی گئتدی جاندا غم اۏلدوُ مقیم ۰

---

۲۳ غزل

مانا مهری ائرمه‌دی سن مه‌لقانیٛن ، نئیله‌ییم (۲)
آخری اۏلمادی بوُ جؤر و جفانیٛن ، نئیله‌ییم ۰

بیر توزکنمز قارا سئوداديٛر باشیٛما صاچلاریٛن
ای جهانیٛن فتنه‌سی ، اوُجوُندان آنیٛن (۳) ،نئیله‌ییم ۰

تیز ائدلدن منه خنجر مرد ـ کافر گؤزلرین ،
راحتی قیٛلمادیٛ،آگئتدی جسم وجانیٛن ، نئیله‌ییم ۰

---

(۱) سایروُ = خسته ، نۆخۆش ۰ (۳) آنیٛن = اۆنوٌن
(۲) مانا = منه ، ائرمه‌دی = یئتمه‌دی ،چاتمادیٛ۰

نه قدر فکر دقیق ائده‌ر اوْلوُرسام بیلونو،
غایتی نه عقل ائرمز اوْل میانوُن، نئیله‌ییم.

بیرنفس چون سندن آیریْ اوْلدوُجانیْم، ای صنم،
وارلیْغیْن، جان و جهانیْن، کون فکانیْن نئیله‌ییم

صوْردوُ جان روُح القدوُسدان شوْل دهانیْن سرّینی
بیلمه‌زم من سرّینی، دئر، غیب دانیْن نئیله‌ییم

اوْلمادیْ بوُ پیره هرگز خوان وصلیندن نصیب
سن سعادتلی جوانمرد جوانیْن نئیله‌ییم

عارضین دئوروُنده شوْل گوْل جلوه ائده‌ر کندینی
گئور اوُتانماز یوزونو اوْل بیحیانیْن نئیله‌ییم

جان گئوزون، مریخ غمزه‌ن سیفی چون عنبر اوْلوُر
تیر و زهره، ماه، مهر آسمانیْن نئیله‌ییم

چون سهیل ـ لبلرین بیر بوُسه وئرمز جانیْما
گوْنده مین گز ائوپدوگونو فرقت‌آنیْن نئیله‌ییم

لعل و یاقوُت روانیْمدان روان ائتمز سانا
ای «حبیبی» ساقی بی نامهربانیْن نئیله‌ییم

اوْل هوا و بوُ هوَس‌کیم لبلری ائت جام (١)
هئچ ائدیب یئله وئریرزولفین اوْجانیْن، نئیله‌ییم.

---

(١) بوُمصراع بوتئوز دگیل.

۲۴

(بوُغزلی فضوُلی تخمیس ائتمیش)

گرسنینچون قیلمایا م چاک ،ای بت ـ نازک بدن ،
گئوروم اۆلسون بوُقبا ، اگنیمده پیراهن کفــن.

چیخمایا سئودای زولفون باشدان‌ای مه ،گریوزایل
استخوان کلّه‌م ایچره دوُتسا عقرب‌لر وطــن.

گرچی،شاد اۆلما ن دخی،ای دل، بوُندان بئویله‌کیم
چون منه همدم اۆلان سنسن ،نه‌سن اۆلگیل،نه من.[1] ★

دوشدی شبنم باغه ،گل،تا گول نثار ائتسون ســـنه
سبزه‌نین هر برگینه‌بیردرّکی،تا پشوُرموُش چمـــن.

ای گئونول عشق اهلینه هردم‌گولردین شمــع تک
من دئمزدیم کی ،بیرگون آغلیاسی دیر گولــــن ؟

نئجه دینله‌نسین «حبیبی»ن سن سیز ،ای اندامی‌گول
چون باتار جسمینه تنده هرتوک اۆلموُش بیرتیکن

---

(۱) ـ اوچونجوبیت جنـگدندیر (ورق، ۵۹ ب) ★

غـزل

۲۵

ای آغزیْ غنچه ، چهره‌سی گُول ، خط لـری سمـــن ،
زۆلفی بنفشه ، حسنی چمن ، بوُیو یاسمـــن ۰

صاحب جمال و اهل کمال ، شکرّین مقـــال ،
یوسف صفت‌لی، عیسی‌نفس ، وجهیده حســـن ۰

ای گۆنلۆ سنگ و عادتی جنگ ، خوُیی هم پلنـگ ،
ناز ائیله‌ین ، کرشمه قیلان،عاشیق اؤلدورن ۰

یوْخ ـ یوْخ ،خطا دئدیم ، غلط ائتدیم ،کج آنلادیم ،
ایشی وفا و گۆنلۆ صفا ، عاشیقین سئوه‌ن۰

آز ائیله ، ای "وحبیبی" ،شکایت زجۆر دوست،
درد ـ بلادن اینجه‌سین عاشیقم دئیه‌ن۰



غــزل

۲۶

گؤزۆم ائیدورگؤنلـومه :شۆل حوُر مـهوش دن صـا قیـٛن(۱)
گؤنلـوم ائیـدوز: یـوروسن،وا رسا ن شۆل،گؤزۆقا شدا ن صا قیٛن(۲)

گؤنـلـومو گؤزۆم خیا لیـٛنـه وطن دیر گرچـه کیـم،
ای صنم با للّـه ،لطف ائت ،آب و آ تش دن صـا قیٛن.

ای بلالـو دلـشکسـتـه ،وای پـریـشا ن حا ل ، ائشیت (۳)
سؤزۆمۆ : شۆل جعد سونبول،زۆلف سرکش دن صـا قیـٛن(۴)

سا نـا گـر رسوای خلـق اۆلـما ق گـرکـمزسـه آ ، دل ،
یـورووا رشۆل مست جا دوُا یکی سرخـۆش دا ن صـا قیٛن(۵)

اۆل حبـیـبی ، بی وفا نیـٛن قۆلـینـه اینا نـما سـن،
ای «حبـیـبی» سا نـا دئدیـم آب و آ تـش دن صا قیـٛن.

---

(۱) ائیـدور= دئیر ،سؤیلـیـر . (۲) یـوروسن =«سن» سؤزی آ رتیـٛق دیـٛر . (۳)«ای بلالـو دل شکستـه وای . . .» ده «و» و «ای» بـرا بـرجه «وٶی» کیـمی اۆخوُنـما لیٛ دیٛر .
(۴) جعـد = چیـن . (۵) سرخۆش = کئفلـی، مسـت .

غـزل

۲۷

خوا ب غفلـتـدن اوّیا نسیڠن عشـق دلـدا ر ایسـتـه ین،
بـولـبـول شوٗریـده اوّلـسـوٗن وصل گلـزا ر ایسـتـه ین

نـئی کیـمی بـا غریڠن دلـیـب ،هردمده نـا لان ائلـه سـیـن،
دردیلـه یـا نسیڠن ،یـا خیڠلسیڠن وصلـت یـا ر ایسـتـه ین.

عا شیغیـن یـا نمـا قدا ن اوٗزگه دردیـنـه درما نـی یـوخ،
یـا نما غا پـروا نـه بـوّلـسوٗن (۱) شمـع رخسا ر ایسـتـه ین.

عا شیـق اوّلـدوٗر جا ن ودلـدن درد قیڠلـدیٛ اختـیـا ر،
دردیـنـه درما ن بـوٗلـدوٗ دردی تـکرا ر ایسـتـه ین(۲

جا ن وئـریـب بـیـرجا ن اوٗچوٗن یـا نسا «حبیـبـی»غـم دگیـل،
ما سـوادا ن فـا رغ اوّلـدوٗ وصل دلـدا ر ایسـتـه ین.

---

۱) بـوّلـسوٗن = اوّلـسوٗن . ۲) بـوٗلـدوٗ = تـا پـدیٛ .

گؤنلوموز هردمبدم ائده‌ر پریشان صاچلاریٛن ،
عقلی قیٛلوُردنگ و واله ،مست و حئیران صاچلاریٛن ۰

بیرتؤکنمز قاره سئودا دیٛرکیم ،اُوجوُ یوٚخ آنیٛن ،
من پریشان خاطریٛن باشیٛندا ،ای جان، صاچلاریٛن۰

گوٚن یوزوندوٚر گرچه ایمانیله دینی عاشیغین ،
مانا یئته‌ر دنیادا کفریله‌ایمان، صاچلاریٛن(۱)۰

گردوکئونی بیرقیٛلیٛنا وئرسه‌لر مین جان ایله ،
ای صنم ،باللّهی،وئرمه کوٚلا مجّان صاچلاریٛن

عقده‌سیندن بیرگره چؤزه‌رسه عرشین اوستونه ،(۲)
توتار آی وگونشین یوزونو یکسان صاچلاریٛن ۰

غالیه و مشک و عنبر قیٛلدیٛ طبل و عود و نئی،
سر به سر خاک جهانی عنبرافشان صاچلاریٛن ۰

ایکی کئونه بیرقیٛلیٛ نئجه‌سی اوٚلماسیٛن محیط،
قوُردوُ چؤن عرش العظیم‌اؤستونه‌سایان صاچلاریٛن(۳)۰

دئورت کتابیٛن مشکلینی بوُ «حبیبی»ائتسه حل
نوٚلا چؤنکیم اوٚلدوُ آنا نقل وبرهان صاچلاریٛن ۰

---

۱) ·یئته‌ر= کافی دیٛر۰ ۲) کوٚلا = که‌اوٚلا
۲) چؤزه‌رسه = آچارسا ۰ ۳) «سایان» کلمه‌سی‌نین
«سایوان» (کئولگه‌لیک)اوٚلدوُغوُدا ممکندوٚر۰

قا موُ جۊری کی، جانا ،جانه ائتدین ،
قاموُسوُن خوُب کئی مردانه ائتدین . (۱)

گۊزۊن قان آغلادیغی ، ای پری روُ ،
کی، هردم ظلمونو انسانه ائتدین ،

الینه تیغ وئردین ایکی مستین
بوُرسم و عادتی تۊرکانه ائتدین .

شوُ مست ائتدیک لرین محراب ایچینده
گۊره ن دئر: مسجدی میخانه ائتدین.

شوُ جان دئیریند یاخدیٛن ایکی شمعی (۲)
جهانی یکسر آتشخانه ائتدین.

چۊ زنجیر صاچوُنا شانه ووُردوُن (۳)
تۊکه لی عاقلی دیوانه ائتدین.

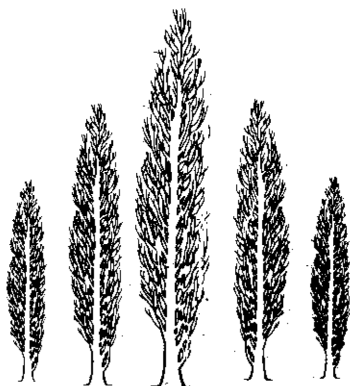
جمالیٛن شمعینه یانماغا هردم
قاموُ جان مرغینی پروانه ائتدین.

یۊزۊن نطعینده خالیٛن بایداقیٛنیٛ،
سوره لدن شاهلارۀ فرزانه ائتدین. (۴)

صاچیٛ نیٛن بیرقیٛلیٛن ،ای مصحف جان،
هزاران قصه و افسانه ائتدین.

گئونۆل مرغین گرفتار ائتمگیچۆن،
شوُ زۆلف و خالی دام ودانه ائتدین .

«حبیبی» ، قوُلاغیڤنا سئویله یاریڤن
سئوزۆنو چۆنکی سن در دانه ائتدین .



(۱) قاموُ= هامیٛ ،بۆتۆن
(۲) یاخدیڤن = یاندیڤردیڤن.(۳) اوُردوُن = ووُردوُن
(۴) نطع ،بایداق،شاه ،فرزانه شطرنجا صطلاحلاریڤدیڤر .

غزل

۳۰

نەکوکبدیر بوُ ،یاربکیم ،گونشدن نوُری رؤشن دیر ،
نەغبغبدیرکە ،اطرافی گؤل و ریحان و گلشن دیر .

نە خط وعارض وخط کیم ،محقق نقش چین اۆلموُش،
نەشیرین نقطەدیر آغزی کە ،علم غیب اوچون فن دیر

نە مشکل عقدەدیر زؤلفی کە ،عقل آنیٛ ائدەمز حل ،
..............................(۱)

نەشیرین لبدیر اۆل خسروُکە ،جان فرهادیٛدیٛرجانیٛن
نەلیلی دیرکە مجنوُنی هزاران همچوُ من سن دیر .

اگر شیطان دگیلسن ،گل ملک کیمی سجوُد ائیلە ،
شوُ زیبا وجهینە یاریٛن نئچین کیم وجە احسن دیر .

شوُجادوُی کمانکشدیرکە ،قان ایچمکدن اوُسانماز
شوُهندوُ خال دلکش گؤر ،نئچەییلدیرکی، رهزن دیر .

اگرچی صوُفی‌نین فکری همیشە حوُر و جنّت دیر ،
«حبیبی»سئودیگو جانان شوُ دینون نوُروُاۆغلاندیٛر .

---

۱) بوُمصراع یۆخدوُر .

بوُمقطع مصراعیٛن قافیەسی«اۆغلندیر»اۆخوُنمالیٛ .

غزل

۳۱

قاپىٛن كيم، جانلارىٛن جانانه‌سى دير،
بۇ عاشيق جان آنوٗن جانه نه‌سى دير.

يوزۆ بير شمع جانديٛر، عالم افروٗز،
كيم آنوٗن مهر و مه پروانه‌سى دير.

رخوٗن نطعينده خالىٛن باياداقىٛ نىٛن
قامۇ شاه جهان فرزانه‌سى دير.

بۇ جمله زۆلف و جانبىٛن زۆلف خالىٛن،
بيريسى دام و بيرى دانه‌سى دير.

صاچىٛن مشاطه‌سى نين ديل اۆلۆبدوٗر،
نئجه گئتسين كى،هردم شانه‌سى دير.

قاشىٛن محراب جان ايكن عجب بوٗ،
كيم اهل شركين اۆل ميخانه‌سى دير.

صاچىٛ زنجيرى نين هردم «حبيبى»
بۇ عقل و جان و دل ديوانه‌سى دير.

زلال لعلين ايچون اۆلماياق خاك،
هَوان اۆدوٗنا هردم يانه‌سى دير.

غـزل
۳۲

کا ئنا تیڽن وا رلیڠیڽنداان منه سن شا فی، یئتر (۱)
قبله و محرابی ،جانا ، قا شیڽ نیڽن طا قی، یئتر .

نا ر هجرا نیڽن دوُخا نی ظلمتینی سوزمگه
شمس جا ن ، زهره جبین ، ما هین یوزو طا قی یئتر .

جا ن مسکین ما ر زولفی آغوُلارسا ، غم دگیل
ذرّه جه شیرین لبی نین چۆنکی تریا کی یئتر (۲)

گرچی یا را ن مست اوْلوُب ،نوُش ائیلمه زلرکا سه یی
بیزه فضلین دوْلتینده جرعه ی با قی یئتر

شمس دینۆن صحبتینده بیزه ،ای یا ر ظریف
نوْغل و شمع و سبزه ، آب وسا زا یله سا قی یئتر

بیزه بوُ بی پا و سرو افتا ده دلریشین مدا م
توُتما غا الینده جا می سا عد سا قی یئتر

دۆرد و صا فی نه صوُنا رسا سا قی جا ن نوُش قیڽل
دینمه سین کیم ، ای «حبیبی» ، مست دورورسا قی یئتر (۳)

---

۱) شا فی = شفا وئره ن، دوْغروُ ــ درست ، کا فی .
۲) آغوُ = زهر و تریا ک = پا د زهر .
۳) مست دۆرۆر = مست دۆر ، مست دیر .

پرتؤ حسن و جمالیڭن عالمی پوٗر نوٗر ائده‌ر،
احسن وجه خیالیڭن آدمی مسروٗر ائده‌ر.

لعل جانبخشین اگرچه مرده جسمه جان وئریر،
چشم بیماریڭن ،نگارا جانلاری رنجوٗر ائده‌ر.

کلک قدرت آلنڭینا چؤن فضل بسم‌اللّه یازار،
یعنی رحمان سرعتین شیطانی گؤزدن دوٗر ائده‌ر (۱)

عین فتانیڭنلا قاشیڭن ،زولفین ،ای مهروٗصنم ،
نئجه عزّت اهلینی پامال ائدؤبن خوار ائده‌ر.

جمع دگیل خیل خیالیڭن ییخسا ،ای شه‌جانائوین
چؤنکی حسنؤن گنج عشقؤنله آنیٔ معموٗر ائده‌ر

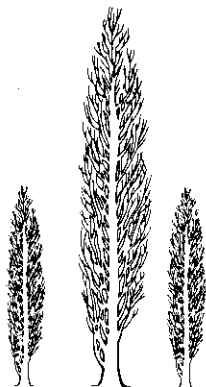
روخلرین شمعینه جان پرواز ائدیب پروانه‌وش
یاندیٔغیٔنجا صاچلاریڭن اول مسکینی مهجوٗر ائده‌ر

منشی ی قدرت یازار چؤن دفتری نین صوٗرتین
خطّی تؤقیعینی اوّل دم رقعهٔ منشوٗر ائده‌ر

حسنؤنۆڭ تقویمینی چؤن باغلار احسن وجهیله
خطّ و خالی نین رقومی ابجدی مسطوٗر ائده‌ر

نقشینی پرگاریٔ نیٔن نقّاش صوٗرت یازاجاق
آب و رنگین رسم ایچینده بت کیمی مستوٗرا ئده‌ر

لعل و لؤلؤنون «حبیبی» نظم ائده جک مدحینی،
ائشیدن دئر بومسیحا دیرکی،نفخ صوُر ائده ر.



---

۱) بیزجه بوُمصراعدا «سرعت» یئرینه «صوُرت»ا وُلما لیدیر

نگارا ،زولف شبرنگین کی،ایا مئن سیاه ائیلر،
منیم اوّل عمروموز باده وثریب ،هردم‌تباه ائیلر،

سن اوّل انسان کامل سن،الا،ای صوُرت رحمان،
که‌دائم حسنونه سجده‌سروُش و مهر و ماه ائیلر.(۱)

امین اوّلان حوادثدن ،دوُ عالمده اوّ عاشیٔقدیٔر،
که، سن معشوق غیبی نین ائشیگین اوّل پناه ائیلر.(۲)

سعادتلی ایاغی نین طوّزوُ هرباشا کیم قوّنسا
الینی ائژ دوُروُر عرشه ،آدیٔن صاحب‌کلاه ائیلر.

بوُخاکی جسمیمی مهرین اوّدوُنوُن یئلی یاقدیٔقجا،
گئوزوم سیلاب اوّلوُر اوّل دم ،هم‌آهیم‌کوهی کاه ائیلر.

قاموُ شاه مات اوّلوُرشاها فَرَس فیل‌ایله‌فرزین سوُر،(۳)
قاچان کیم بایداق ــ خالین رُخوُن نطعینده‌شاه ائیلر.(۴)

معنبر زولفینه مشک وخطا ائویگه‌نمک ائتدیکجه،
یانار فیکر خطاسی نین اوّدوُنا چوُن گناه ائیلر.

آ ،شمس‌لدین جان پرور،تیتبیره‌رگئوک ،قاموُاختر (۵)
«حبیبی»عشقین اوّدوُندان کوّدم دردیله‌آه ائیلر (۶)

---

۱) سروُش = جبرئیل . ۲) ائشیک = آستانه .۳)فَرَس = آت . ۴) «شاه مات» ، «فرس ــ آت» ، « فیل» ، «فرزین» «بایداق» ، «نطع» و «شاه» شطرنجه‌عاید‌اصطلاحلاردیر .
۵) قاموُ= هامیٔ،بوتون.۶) کوّدم= که اوّ دم .

غزل

۳۵

مگربادصبا زۆلفۆن اُوجوندان کئی پریشاندیٛر،
که،باش وجان ودل هردم آیاق آلتیٛندا ریزاندیٛر.

مفرّح لعل ویاقوتوُن خیال وفیکرین ائدلدن،(۱)
بوُجان شیرین،ای دلبر،عجب دلتنگ وحئیراندیٛر.

گؤزۆنله زۆلف شبرنگین گؤرەلدن جان ودل هردم
پریشانحال و آشفته،نزار و زار و گریاندیٛر.

قاشیٛنلا کیپریک وزۆلفۆن،خط وخالینله هم لعلین،
اوْخوُیان مصحف جاندان دئر اوْل آیات قراندیٛر.

منی رسوای خلق ائتسه عجب میٛ دیر غم عشقین
کی،هردم ناوک غمزەن دل وجان ایچره پنهاندیٛر.

قیامت قامتین عینیمگؤرەلدندیر روان ای دوست(۲)
بلای ناگهاندیٛر بوُ،کیم اوْل آشوُب دؤراندیٛر.

«حبیبی»درویشین شئوقین گؤرەلدن ای پری پیکر،
روان آخیتدیغی گؤزدن عقیق ولعل ومرجاندیٛر.

---

۱) ائدلدن = ائلەیندن ۲) بومصراعدا«عین» عوضینه «اشگ» داها مناسب گؤرۆنۆر

غـزل

۳۶

گول یا نا غِوُن اوزره چون اۆل سونبول سـرکش یا تـوُر
جمله سرکش دیلـلر آنـا بـا غلـوُ خوّش نـا خوّش یا تــوُر.

هرکه حسنون کعبه‌سینده گورسه فتــّان عیـــنی نی،
دئر روان محـراب ایچینده بیرا یکی سرخوّش یا تــوُر.

جست و چا بک بیرعجب اوّغروُدوُر اوّل هندوُ ســنون،
با غ جها ندا ن سیب وگول شفتا لوُوئروب خوّش یا توُر (۱).

قاب و قوّسین ایلـه غمزه‌ن اوّخوُنـــا جان و دلـــی،
سینـه میز ایچیــــنده هم قوُربان وهم تیرکش یا تـــوُر.

گوزوُموُن یاشیلـه آهیم آتـشیندن یئــــر و گـوک،
خشـک و تر اوّلموُش، «حبیبی» هم قوُروُ هم یاش یا توُر.

(۱) «باغ جهاندان» عوضینه «باغ جاندان» اوّلمالیدیر.

غزل

۳۷

چین ائلیندن چین سحر چۆن شۆل بت زیبا گلور،(۱)
ک ـ آی وگوندن رخلارێ نیڽن پرتۆو زیبا گلور.(۲)

چۆن گلور مین نازیله اۆل سرو سیم اندام یار،
صاناسان مجنونه لیلی ،وامیقه عذرا گلور .

ای که ،قد دلبری سرو ـ سهی یه بنزه‌دن ،
راست ائت بالّله نظر کیم ، منتها بالا گلور

مصحف حسنون تفأل ائتدیگیمجه رۉز .و شب ،
طالعیمده گۉرۉنن بۉ سوره‌ٔ تنها گلور .

هرقاچان باد ـ سحر دیرتسه مشگین زۉلفینی ،(۳)
خاطریم اولور پریشان، باشیما سئودا گلور .

حۉر عینه دعوت ائتمه‌منی ،واعظ وارمازام ،
حسن ایچینده چۆنکی شۆل بی مثل وبیهمتا گلور .

نرگس مخمۉره دین کیم، تاکی خۉدبین اۆلماسیڽن ،(۴)
باغ ایچینده سئیر ائده‌شۆل گۉزلری شهلا گلور .

کعبه‌ٔ کوۑین زیارت ائتمه‌گه باد ـ صبا ،
ائشیگینه هر سحرگاه بی سرۉ بی پا گلور

آل الیندن آیاغێ ، قۆی آیاغێندا باشۉنی،
ساقی زهره جبین ، گۆن یۆزلۆ مه‌سیما گلور

قا پوُسوُندا گوُشی حلقـه قیلدیغیم‌بوُ ک ـ ائشیدم،(۵
تا که ، دئیه رحم ائدیب شوّل عاشیق رسوا گلـــوز

خسته دل اوّلدوُغوُنا ،غم یئمه ،ای جـا ن ، دمبـــدم
ذی سـعادتکیم قولوُنوُ گورمگه مؤولا گلـــوز

چون «حبیبی» گوردو بوُگون دلبرین دیدارینی
صانمانوُن گونلونه آیروُق غصّه‌ی ـ فرداگلوز (۶

---

۱) چین = مصراعین باشیندا مملکت آدی دیر ،ایکینجی چین «کاملا» ،«بوسبوتون»،معنا سینا دیر (کاشغری ده چینگ ، صورتینده دیر)
۲) ک ـ آی = کای ، که‌آی.(۳)قاچا ن = هاچا ن،نه وقت
۴) دین = دئیین ، دئیینیز ۰
۵) ک ـ ائشیدم = که ائشیدم ۰
۶) صانمانوُن = صاناآنین ،صانما اوّنوُن *
آیروُق = غیری ، آرتیق دئمکدیر ۰ ●

غــزل

۳۸

عاشیقه ،معشوقی‌نین جؤوروُ صفاسی خوّش گلــــور،
ایکی عالمدن اوّنا بیر مرحباسی خوّش گلــــور.

گؤزلریم دردینـــه سوزمه اوّلماغیچؤن دمبـــدم،
توتیای جؤهریندن خاک پایی خـــوّش گلـــور.(۱)

عمر ـ باقی ساچلارینّدیر، باده وئرمه، ای صــــنم،
گؤرؤن اوّل عمر عزیزی ،چؤن بقاسیٔ خوّش گلـور.

جمله بوٌ خلق جهانیٔن قیل و قالیٔنـــدان منـــه،
ائشیگینده ایت‌لری نین ماجراسیٔ خوّش گلـــور.

سانا، ای زاهد ،بهشت و حوُر و رضوانی، منـــه،
اوّل بت زیبا نیگاریمیٔن لقاسیٔ خوّش گلــــور.

بو «حبیبی»نین دعاسیٔن مستجاب ائت ،ای صـــنم،
چؤن کرم اهلینه داعی‌نین دعاسیٔ خوّش گلـــور.

---

(۱)گؤزه‌چکیلن بیرطاش ،بوٌمصراعیٔن قافیه‌عیبی‌وار.

غزل
۳۹

دور ، ای مرغ ـ سحر ،باالله ، آغاز ائت ،
سر ـ آغازیڽن اوّدونوٌ جانگداز ائت .

مخیّر ائیله عشّاقی نواده ،
صفاهان یوزونو گوسته‌ر ، حجاز ائت .

کـ ـ اوّ زنگولئیله مرغولی نیگاریڽن،
سر زوٌلفینی توتوب رودساز ائت .

اوٌ گلرخ غنچه لبدن بوسه ایسته ،
آ ،بولبول ،هر نفس ناز و نیاز ائت .

ائده‌رک بوسه‌لیگی ائیله یوره‌ک (۱)
شو عود و چنگ و نایی پرده سازائت .

نیگارا ، آیاغیندان صاچینی در(۲)
غبار اوّلموش رئوسی سرفراز ائت .

شو مشگین زوٌلفی نین چینی نی چوٌز گیل(۳)
بو مسکین عاشیقین عمرون درازائت .

فمیندیر نقطه‌ی مؤهوم «حبیبی»
سن آندان بیر خبر صور ،کشف راز ائت .

---

۱) «بوسه‌لیک» موسیقی اصطلاحیدیر . «یوره‌ک» عوضینه «یوروک» اوّخونورسا (یوروک سماعی)یئنه بیر موسیقی اصولو و اصطلاحی دیر . ۲) درمک = طوپلاماق ،صاچینی در = صاچینی طوپلا . ۳) چوز گیل = آچ .

غزل
۴۰

ای آفتاب دؤلت ، وی کۆکب هدایت،(۱)
ای مطلع ـ تجلّی ، وی نوُر بی بدایت .

شمع رخ جمالیٛن بیر نوُر لمیزل دیر ، (۲)
کـ انواریـنـه بوُلوُنماز هرگزآنیٛن نهایت ۳ .

ای نوُرمهر عالم ،بیرمه‌دورۏر که ، یوزۏن ،(۴)
مهرایله ماهه ائیله‌ر هر دمبدم سرایت .

هجرین شبینده مقصوُد یۆلوُنوُ یاد قیٛلدیٛم ،
بیر گوشه‌دن گۆروُنگیل،ای کۆکب ـ هدایت .

کیپریک‌لرینله قاشیٛن ،زۏلفین حروُفی دیرکی،
سبع المثانیده صحّ اۆلدوُ اۆل کتابت (۵)

سوُنبۏل صاچیٛنیٛ چۆزمه‌کیم ،نئجه باش‌آیاقدا ،
قالیٛر اوُجوُندان آنیٛن بی جرم و بی‌جنایت (۶).

معشوقی نین ، ای عاشیق ،مهری اۆدوُ یئلینه ،
هر دمده آب‌و خاکه باخ ، ائیله‌مه شکایت .

معشوُقه‌دن خبر کیم بیلمک دیلرسه ، یانسیٛن ،
عشق اۆدوُنا که ،عاشیق بودور اَصَحّ روایت ۷) .

بی پا و سر فناده قالمیٛش دۏرۏر «حبیبی» ،
لطفونله دست‌گیر اۆل ،فضلینله ائت عنایت .





---

۱) وی = و ای . ۲) لمیزل = زوال تاپمایان .
۳) ک ـ انوارینه = که انوارینه
۴) دوروٚر = دوٚر ۵) سَبعُ المثانی = سورهٔ شریفهٔ فاتحه
صَحّ اوٚلدوٗ = تصدیق اوٚلدوٗ. ۶) اوٗجوٗندان = اوٚزونـدن،
اوٚنوٗن سببی ایله . ۷) اَصَحّ = ان دوٚغروٗ .

غزل

۴۱

گؤره‌لدن زولف عنبر باریڭ ، ای دوست ،
پریشاندیر بوُ دل افکاریڭ ، ای دوست .

یاشار دوُقجا لب لعلینده خطّین ،
قیزاریر آتش رخساریڭ ، ای دوست .

نه شیرین آب رنگ و خال و خط دیر ،
شوُ زیبا صوُرت پرگاریڭ ، ای دوست .

بوُ گون ماهیتی سن سن حقیقت ،
بوُ هفت و پنج و نه له چاریڭ،ای دوست .

عجب آفت دوُروُر جان جهانه ،
اوّ چشم جادوُیی عیّاریڭ ، ای دوست .

نه روُشن شمس دین و مهر جانسان ،
که توُتدوُ عالمی انواریڭ ، ای دوست .

اوّلوُبدوُر غرق انوار تجلّی ،
«حبیبی» گؤره‌لی دیداریڭ،ای دوست .

یوُزوُن ماهیڭ گؤره‌ن مهرینه باخماز ،
اوّ چرخ اطلس دوّاریڭ ، ای دوست .

غزل
۴۲

دل صاچیندان اۏلدو سئودائی مزاج ،
جانا شیرین لبلریندن ائت علاج .

عین جاندیر اللریندن زهرناب ،
سن سیز آب زندگی مِلح اُجاج(۱) .

عنبر ـ سارا صاچیندان اۏلدو خاک ،
نافه‌ی چین نئجه‌سی بولا رواج (۲) .

حسنونین رازین نئجه ساخلایا دل ،
گیزله‌مک ممکن می مصباح زُجاج (۳) .

جوهریندن خاک پاکین ، ای صنم ،
ائریشن باش اۏلمادی محتاج تاج(۴) .

بو «حبیبی» دونیه و عقباده بس ،
حضرتیندن غیره ائتمه‌ز احتیاج

اۏلمادان بو باد و آتش خاکیمیز ،
ماه ـ مهرینله بولایدی امتزاج(۵) .

---

۱) مِلح = دوز . اُجاج = آجی .
۲) نافه = ختن آهوسوندان حاصل اۏلان مشک .
۳) مصباح = چیراق . ۴) ائریشن = چاتان .
۴) بولایدی امتزاج = قاریشایدی .

مسدّس

دون گئوردوم اوّل نیگاری طربناک و ارجمند، (۱)
کافور الیله دستەلەمیش عنبرین کمند
باخدیم شکنج طرەسینه زار و مستمند
بیر شخص ناتوان اوّتورور گردنیندە بند
ـ کیمدیربومسکین، اوّل نەرسن دیر؟ـ دئدیم، دئدی: (۲)
ـ زولفیم کمندی توتساغیٔ جانیٔن دوروور سنین (۳)

چکمیش جماله فرّ و دم و عزّ و جاهیٔنی،
عنبرله دوّلدورووب، باشا اگمیش کلا هیٔنی،
ابرین یوزوندن آلدیٔ و عرض ائتدی ماهیٔنی،
گئوردوم یوزونده دانەی خال سیاهیٔنی،
ـ شوّل مشک لاله اوزره نەدیر؟ ـ دئدیم، دئدی:
ـ جانیٔندا عکس داغ نیهانیٔن دوروور سنین.

لعل و گئوهر دیشیله یاپیٔشمیٔش دوّداغینه،
مشک خطن هوسدن اوٗلاشمیٔش یاناغینه،
درّ نجف هوادن آسیٔلمیٔش قولاغینه،
چوّخ دانه ـ دانه نسنه تئوکولموٗش آیاغینه (۴)
ـ هئی ـ هئی، بوٗ نه عقیق یمن دیر؟ ـ دئدیم، دئدی:
ـ گئوزدن آخان جیگرده کی قانیٔن دوروور سنین.

گشت ایله چیخدی گلشنه اۆل سرو گلعذار،
الوان میوه دامنینه تؤکدۆ شاخسار،
من گؤردۆم آندا پسته و بادام و سیب و نار،
بیر مرغ اۆخوُردوُ عارض باغیندا زار ـ زار،
ـ اۆل مرغ نه مرغ، بوُنه چمن دیر؟ دئدیم، دئدی:
ـ باغ چمنده مرغ روانین دۆرۆر سنین.

(۵)
گؤز گؤردۆگۆنجه گؤنلۆم اۆلوُر حسنۆ مائیلی،
ائیلر دلی بوُ شیوه ایله نئجه عاقیلی،
سِحر ائیله‌میش یوزۆنده یئنه چاه بابیلی،
بند ائتمیش آندا بیر نئچه صاحب‌نظر دلی،
ـ چین سؤیله، بوُنه‌چاه ذقن دیر؟دئدیم، دئدی: (۶)
ـ ای چۆخ خطالی، کندۆ مکانین دۆرۆر سنین (۷)

یاشیم یۆرۆدۆ سوُ کیمی اۆل سرو سوُیینه،
گؤز باخا قالدی، زۆلف و خط و روُی و موُیینه (۸)،
پیرانه سر گؤنۆل آخیب اۆل قدّی جوُیینه،
آلداندی طفل تک دل آنین رنگ و روُیینه،
ـ بوُ نه خُجسته سرو سمن دیر؟ ـ دئدیم، دئدی:
ـ بخت سعید و عمر ـ جوانین دۆرۆر سنین.

نرگس اوْیاندیٛ ، بوُ چمن دامن و جـــامه خواب،(*)
گول چیٛخدیٛ ، پیرهن یاخاسیٛندان آچیٛب نقـاب،
تَب دوشدوْ جانه ، جملهء آفاقی توُتدوُ تاب
اوّل دم کی ، دوْغدوُ قبلهء مشرقدن آفتاب
— بیر ذرّه گؤردوم آندا ،دهن دیر ! دئدیم، دئدی :
— بوُ سؤز یقین ، «حبیبی» ، گُمانیٛن دوروُر سنین

---

۱) دون = دونن . ۲) رسن = ایپ . ۳) توُتساق = دوُستاق . جانیٛن دوروُر = جانیٛن دیر . ۴) نسنه = شئی . ۵) حسنوُ = حسنوُو ، حسنوُن ، گؤزه‌للیگین . چاه ذقن = زنخدان . ۶) چین = دوْغروُ .
۷) کندو مکانیٛن دوروُر = اؤز یئرین دیر .
۸) باخا قالدیٛ، = باخا ـ باخا قالدیٛ .
۹) مصراع بوُتؤو دگیل (*)

قطعه

صفا هنگامیدیر ،عشرت دمیدیر ، ای گولی رعنا ،
آچیل باغ لطافتده گورونسون پرچمین ،جانا ،
منوّر ائیلهسین روُیین دل عشّاق غمخوارا ،
دل ناشادی شادائیله ، بوُدوُر خاصیّت معنا .



(تشـــکّر)

الیمیزده اوّلان کتابیٛن چیٛخماغیٛندا اوز یاردیٛملار-یٛنی اسیرگه مه ییب و بوُایشده گئونوُللوُ زحمت چکن لــردن:

۱ـ جناب آقای دوکتورحمید نطقی کتابی یازماقــدان اونجه اصلی متنی اوخویوُب ومنیم نئجه ایشه باشلاماغیٛـم اوچوُن اوز دگرلی فکرلرینی بوُیوُردوُلار و ایش ایچیــنده گره‌ک لی اوّلان یاخشی یوّلــلارگوسته ردیلر .

۲ـ دوّستلاردان آقای منظوری خامنه‌ای بوُکتابیٛن باـ شدان باشا بوُتوُن متنینی زحمت چکیب تایپ ائدیبدیلر .

۳ـ آقای عوض حبیب زاده کتابیٛن جلدطرحینی چکیب لر، و

۴ ـ آقای دوکتور سـید هادی شـفائیـه جلد حقیـــنده بیر پارا اصلاحی نظر وئردیلر .

۵ـ آقای علی تبریزی کتاب اوچوُن کاغذ تهیه ائلهـ دیلر بو دوّسلاریٛن هاموُسیٛندان تشـکّرائدیرم .دوّغمـــــا دیلیمیز و فرهنگیمیــزه ثمره‌لی زحمت چکیب موفق اوّلما لاریٛنی آرزوُ ائدیرم .

لـغت

ائـیـدوٚر = سوٚیـلـر ،خطاب ائده ر
قوْتـلـوٚ = کوٚتـلـوٚ = مبارک،خوشبخت
علـم‌لـدّنـی = آلـلـه وئـرگیسی اوْلان علـم
لایعقـل = عقلـیـن ایـتیرمیش
لـم‌یـزل = آلـلـه ،اوْرتادان گئـتمه‌یـن
رهبان = راهبلـر ،تارک دنـیالار
صانـع = یارادان ،صنعتکار
سنجیلـئـیـن = سنـیـن کیـمی
طرّهٔ طرآر = داغینیق صاچ
سروْش = ملـک ،جبرئـیـل
فـرز = شطرنـج‌ده وزیـر
فـره‌س = شطرنـج‌ده آت
هما = عنـقا قوْشوْ ،جنـت قـوشو
شباب = گنـجلـیـک ،جوانـلـیق
قاب قوْسیـن = قاشلارا اشاره‌دیـر
دستار = عمامه ،چالـما ،ساریق
صراط الـمستقـیـم = دوْز ودوْغرو یوْل
یئـنـگی = یئـنـی ، تزه
ماسوا = بوْنـدان باشقا
مصباح = ایشیـق، چراغ

قـبـیـجه = دوْن
دوْخان = توْسـتـوْ
زوْجاج = بیـلـلـور ،شیشه
لـؤلـؤ = قـیـمتلـی داش
منـشور = یایـیـلـمیش
مسبع = یئـدّی دن بـیـر
ناب = خالـص
رز = تـه‌نـک ،موْو
روْضـه = باغچا
اوْشانوْر = دوْشوْر
فـم = آغیـز
خط = یانـاق
جبـیـن = آلـیـن
جبّه = اوْست گئـیـیـم
مستوْر = اوْرتـوْلـوْ
دیـر = راهبـه‌خانـا
دهر = عالـم ،طبـیـعت
عقـبا = آخرت
دوْرد = شرابـیـن‌خلـطی
عیـن = گوْز

XV-ci esrin qudretli şairi

HEBİBİ

yazan ve düzenleyen :

H. M. SAVALAN

1981

۸۸

xv-ci esrin qudretli şairi

HEBİBİ

yazan ve düzenleyen :

H. M. SAVALAN